

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE - PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Veronika Šatrová, DiS.

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE - PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY**



**PŘÍPRAVA OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM NA ŽIVOT
V CHRÁNĚNÉM BYDLENÍ**

**PREPARING PERSONS WITH INTELLECTUAL DISABILITY
FOR SHELTERED LIVING**

Kladno 2010

vedoucí práce: Doc. PhDr. Iva Strnadová, Ph.D.

Prohlašuji,

že předloženou bakalářskou práci jsem vypracovala zcela samostatně s použitím uvedené literatury.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Kladně dne 23.3.2010

Veronika Šatrová, DiS.

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat Doc. PhDr. Ivě Strnadové, Ph.D. za odborné rady, vedení a pomoc při vypracovávání této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou přípravy osob s mentálním postižením na život v chráněném bydlení. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická práce se zabývá dospělým člověkem s mentálním postižením, novými formami podpory, problematikou zaměstnávání osob s mentálním postižením a detailně přibližuje jedno konkrétní zařízení – Terezu, poskytovatele sociálních služeb. Praktická část je věnována chráněnému bydlení Terezy. Cílem této práce bylo zjistit subjektivní zhodnocení přínosu samostatného bydlení pro tři klienty tohoto bydlení, kterých se život v chráněném bydlení přímo dotýká. Využila jsem metodu rozhovoru se třemi vytipovanými klienty – klientem, který se na život v chráněném bydlení chystá, klientem, který v chráněném bydlení již delší dobu žije a je velmi spokojený a klientem, který z chráněného bydlení odešel zpět do Terezy.

Klíčová slova:

Dospělý s mentálním postižením, zaměstnávání, klient, chráněné bydlení, socializační program

Abstrakt

This bachelor thesis deals with problematic of preparation of person with intellectual disability for sheltered living. Bachelor thesis is divided into two parts – theoretical and practical. Theoretical part is about adult person with intellectual disability, new forms of support, problems of their employment and detailly describes one establishment – Tereza, poskytovatel sociální péče. Aim of this work was to find out subjective evaluation benefits from sheltered living for three concrete clients from this living. I used interview method with them – with one client, who is preparing for sheltered living, with another client, who lives long time there and is very content and with one client who came back to Tereza.

Keywords:

Adult person with intellectual disability, employment, client, sheltered living, socialization program

OBSAH

Úvod.....	7
A. Teoretická část.....	9
1. Dospělý člověk s mentálním postižením	9
1.1. Nové formy podpory osob s mentálním postižením.....	10
1.1.1. Osobní asistence	11
1.1.2. Podpora samostatného bydlení	11
1.2. Zaměstnávání osob s mentálním postižením	13
1.2.1. Pracovní rehabilitace	14
1.2.2. Chráněné pracovní místo a chráněná pracovní dílna.....	14
2. Tereza, poskytovatel sociálních služeb	16
2.1. Denní stacionář	17
2.2. Týdenní stacionář	19
2.3. Domov pro osoby se zdravotním postižením	21
2.4. Chráněné bydlení	23
2.5. Klienti Terezy	24
2.6. Personál Terezy	26
B. Praktická část.....	27
3. Chráněné bydlení Terezy, poskytovatele sociálních služeb	27
3.1. Cíl a metody práce	27
3.2. Klienti chráněného bydlení.....	28
Chráněné bydlení č.1	30
Chráněné bydlení č.2	32
Chráněné bydlení č.3	33
3.3. Socializační program Terezy, poskytovatele sociálních služeb	35
3.3.1. Návčik základních sociálních dovedností.....	36
3.3.2. Příprava na samostatné bydlení	37
3.3.3. Volný pohyb mimo zařízení, orientace ve městě	38
3.3.4. Hospodaření s finančními prostředky	38
3.3.5. Osvojování pracovních dovedností vedoucích k získání zaměstnání.....	39
3.3.6. Volný čas	39
3.3.7. Sebeobhajování.....	40

3.4. Josef.....	41
3.5. Vladimír.....	46
3.6. Lukáš	51
Závěr.....	56
Seznam použité literatury.....	58
Seznam příloh.....	60

Úvod

Současný trend v oblasti sociálních služeb je ve znamení poskytování podpory klientům s mentálním postižením v procesu osamostatňování se, v procesu vedoucím k životu v samostatném - chráněném bydlení.

Téma svojí bakalářské práce jsem si vybrala na základě dlouholeté pracovní zkušenosti v zařízení poskytujícím pobytové služby pro klienty s mentálním postižením - v Tereze, poskytovateli sociálních služeb. Byla jsem svědkem toho, když se naše zařízení aktivně zapojilo do procesu transformace sociálních služeb a začalo zřizovat chráněné bydlení ve snaze umožnit ještě více svým klientům žít běžným způsobem života.

Svoji práci chci zaměřit na přípravu klientů s mentálním postižením na život v chráněném bydlení, na tento dlouhodobý a náročný proces, který v sobě skrývá mnohá úskalí a hodně práce, která zdaleka nekončí přestěhováním klientů ze stacionářů nebo domovů pro osoby se zdravotním postižením do chráněného bytu.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části bakalářské práce se zaměřím na přiblížení nových forem podpory poskytované dospělým osobám s mentálním postižením, problematice jejich zaměstnávání. Podrobně se zde zaměřím na charakteristiku Terezy, na jednotlivé služby, které poskytuje.

Praktická část už bude plně věnována chráněnému bydlení Terezy, jejímu socializačnímu programu, jehož prostřednictvím podporuje klienty v samostatném způsobu života a větší nezávislosti. Tereza provozuje v současné době tři chráněná bydlení pro klienty s mentálním postižením, další dva byty jsou v přípravné fázi.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit subjektivní zhodnocení přínosu chráněného bydlení u vytipovaných klientů konkrétního poskytovatele sociálních služeb.

K dosažení cíle využiji metodu rozhovoru se třemi klienty – s Josefem, který se na život v chráněném bydlení chystá; s Vladimírem, který v chráněném bydlení žije a je velmi spokojený; s Lukášem, který v chráněném bydlení nějakou dobu žil a kvůli nespokojenosti odešel zpět do Terezy.

Domnívám se, že chráněné bydlení přináší klientům větší pocit samostatnosti, pocit, že žijí normálním životem. Klienti mají větší možnosti k tomu, aby si dokázali, že jsou schopní žít samostatným životem, že nejsou plně závislí na pomoci druhých.

V zařízení poskytujícím sociální služby, o kterém se v této práci budu zmiňovat, se chráněné bydlení až na malé výjimky ukázalo jako přínosná forma pomoci pro klienty s postižením. Ráda bych zde ukázala, co vše je nutné udělat, případně čeho se vyvarovat, aby se přechod do chráněného bydlení podařil a naplnil očekávání a představy klientů.

Moje práce může být jakýmsi návodem, jakým způsobem poskytovat podporu klientům, kteří touží po chráněném bydlení.

S ohledem na zachování anonymity a soukromí klientů, jejichž životní příběh a zkušenosti zde popisuji, jsem se rozhodla neuvádět zde žádné informace, které by mohly vést k odhalení jejich identity. Jména klientů - Vladimír, Josef a Lukáš jsou smyšlená stejně jako název zařízení - Tereza, o kterém ve své práci podrobněji píšu. Souhlasí pouze kraj, ve kterém je toto zařízení umístěné.

A. Teoretická část

1. Dospělý člověk s mentálním postižením

V novodobých industriálních společnostech vymezuje dospělost řada definic. Sjednotit definice dospělosti je obtížné, neboť je třeba rozlišovat dospělost biologickou a dospělost duševní a přitom respektovat systémové, sociokulturní a právní faktory. (Černá a kol, 2008)

Při snaze vymezit statut dospělosti musíme brát v úvahu faktory, které k dosažení dospělosti přispívají nebo mu naopak brání, např. ukončení školní docházky, získání zaměstnání, odchod z domova od rodičů, založení rodiny, dosažení zletilosti.

Období dospívání/dospělosti je náročné i pro rodiče dospívajících s mentálním postižením. Rodiče jsou postaveni před rozhodnutí, zda umožnit dospívajícímu žít samostatně, odpoutat se od rodiny, musí překonat strach a obavy z toho, jak to jejich děti zvládnou, zda se dokáží uplatnit, starat se o vlastní domácnost a najít si práci, jak naloží se svými penězi, jestli někdo nezneužije jejich důvěřivost a mnoho dalších.

Období ukončení školního vzdělávání a nástup do zaměstnání je náročným obdobím v životě každého člověka, osob s mentálním postižením nevyjímaje. V České republice existuje několik organizací, které nabízí programy zaměřené na toto přechodné období – osobní asistence, pracovní tréninkové programy, sociální a pracovní rehabilitace atd. Z organizací můžeme jmenovat například Rytmus nebo Máme otevřeno?.

V oblasti partnerské, manželské a rodičovské role nacházíme u mladých osob s mentální retardací taktéž značné komplikace, které velmi často daleko převyšují problémy s jejich pracovním uplatněním i bydlením. Pokud se podaří osobám s mentálním postižením žít partnerským či manželským způsobem života s blízkou osobou, může to výrazně zvyšovat kvalitu jejich života a přispívat k pocitu životní spokojenosti, seberealizaci a pocitu vlastní hodnoty. Získání partnera je do značné míry důkazem vlastní normality, atraktivity a vlastní kompetence. (Lečbých, 2008)

Dospělí s mentálním postižením, kteří žijí v uzavřených rodinách mají omezené příležitosti k seznámení s osobami opačného pohlaví, navazování nových přátelství. Rodiče mají často zkreslené představy o potřebách svých „dospělých dětí“, včetně potřeb

partnerských a sexuálních. Rodiče se často plně upnou na péči o své dospívající dítě, zhostí se výhradně role pečovatele o postižené dítě. Lečbych ve své knize uvádí, že výzkumy Honga a Seltzera (týkající se matek, které dlouhodobě pečovaly o své dítě s mentálním postižením, hodnotili zde množství jejich sociálních rolí) dokázaly, že čím více sociálních rolí matky postižených dětí zaujímají (matka dalších dětí, manželka, zaměstnankyně, kamarádka, atd.), tím méně jsou ohroženy depresí.

1.1. Nové formy podpory osob s mentálním postižením

Podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči upravuje Zákon o sociálních službách č.108/2006 Sb.

Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob. (Zákon č.108/2006 Sb.)

Mezi nové formy podpory osob s mentálním postižením patří mimo jiné osobní asistence, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením.

Výše uvedené sociální služby mají za cíl zajistit svým klientům pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně a při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, popřípadě přenocování, pomoc při zajištění chodu domácnosti. Dále pak výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí a nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění.

Podrobněji se budu zabývat pouze osobní asistencí a podporou samostatného bydlení. Charakteristika denních a týdenních stacionářů je uvedena později v rámci popisu konkrétního zařízení poskytujícího sociální služby.

1.1.1. Osobní asistence

Osobní asistence je terénní sociální služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba je poskytována bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.

V období dospívání může mít osobní asistence velký význam zejména v oblasti volného času. Osobní asistent může doprovázet člověka s mentálním postižením na různé kulturní akce, veřejné instituce a podniky. Velkou měrou může přispět k vybudování diferenciovanějších vztahů se společenským okolím a podpořit dospívajícího s mentálním postižením v jeho osamostatnění od rodiny.

Osobní asistence u osob s mentálním postižením má obvykle tři základní prvky:

- a) pomáhá kompenzovat primární postižení intelektu,
- b) aktivizuje a podporuje k získání větší samostatnosti a nezávislosti,
- c) usiluje o rozvoj a nácvik dovedností, které jsou k samostatnému životu nezbytné.

V tomto směru se odlišuje od osobní asistence u osob s tělesným postižením, kde plní zejména kompenzační úlohu. (Lečbych, 2008)

1.1.2. Podpora samostatného bydlení

Podpora samostatného bydlení je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.

V praxi se setkáváme s několika způsoby podpory v samostatném bydlení, které jsou poskytovány osobám s mentálním postižením.

a) komunitní bydlení – určené pro dospělé s mentálním postižením, kteří se připravují na částečně samostatné bydlení. Služba je obvykle poskytována ve speciálních domech, ve kterých má každý z uživatelů samostatný pokoj nebo bydlí se spolubydlícím. Jednotliví uživatelé se společně podílejí na chodu domácnosti, sdílejí určité společné prostory a ze strany personálu je jim v oblasti bydlení poskytována stála podpora. (Lečbych, 2008)

Služba se poskytuje za úplatu. Cílem je podpora rozvoje soběstačnosti uživatele, obnovení nebo zachování jeho původního stylu života. V zahraničí mají tyto služby podobu farem, na kterých uživatelé společně bydlí, pracují a hospodaří, např. tzv. Camp-hill.

b) chráněné bydlení – určené pro osoby s mentální retardací, které mají sníženou soběstačnost v oblasti sebeobsluhy, péče o sebe, péče o domácnost a které chtějí žít samostatně. Služba je zajišťována poskytovatelem sociální služby v běžných bytech, podporu zajišťují sociální pracovníci nebo asistenti, kteří do bytu dochází. Služba se poskytuje za úplatu.

c) podporované bydlení – na rozdíl od chráněného bydlení je služba poskytována ve vlastním bytě uživatele služby. Obsahem služby je pomoc s vedením domácnosti, pomoc s péčí o domácnost, případně pomoc v péči o vlastní osobu. Služba se poskytuje za úplatu.

Ráda bych se v tuto chvíli ještě vrátila k problematice chráněného bydlení. Chráněné bydlení je jedna z nejmodernějších forem současných sociálních služeb. Je to jedna z alternativ pro dospělé s různými druhy postižení, kteří nechtějí zůstat u své rodiny a ani žít v zařízení ústavního typu poskytujícím sociální péči. Je to jedna z možností, jak lidem s mentálním ale i s těžkým kombinovaným postižením co nejvíce umožnit žít běžným způsobem života, jakým žijí jejich vrstevníci.

Chráněné bydlení je sociální služba, která se vyvinula v druhé polovině 20. století jako alternativa k velkým ústavním zařízením. Myšlenka ústavů byla založena na předpokladu, že speciální potřeby lidí s postižením nejlépe naplníme, pokud tyto lidi shromáždíme na jednom místě, v jedné instituci, kde je rovněž přítomen i příslušný odborný personál. Nevýhodou tohoto přístupu je, že klienti jsou zbaveni svých původních sociálních vazeb a většinou se stávají pasivními a závislími na poskytovaných službách.

Chráněné bydlení volí opačný postup. Vychází z myšlenky, že potřeby člověka se zdravotním postižením lze nejlépe naplnit v jeho přirozeném prostředí - v rodině, kde vyrůstal a má své zázemí. Obyvatelé chráněného bydlení jsou vedeni a motivováni

k maximální samostatnosti, více rozhodují o věcech, které se jich týkají, je respektována jejich role dospělého člověka.

1.2. Zaměstnávání osob s mentálním postižením

Každý člověk má právo na práci, svobodnou volbu zaměstnání, uspokojivé a spravedlivé pracovní podmínky, na ochranu proti nezaměstnanosti. Dospělí s mentálním postižením nemají rovnocenné příležitosti a šance, často potřebují určitou míru podpory, aby toto své právo mohli uplatnit.

Možnost pracovního uplatnění je pro osoby s mentálním postižením důležitá z několika hledisek. Jednak zvyšuje sebevědomí a pocit důležitosti a přínosnosti pro druhé, poskytuje zaměstnanému prostor k rozvíjení vlastních dovedností a pracovních schopností. Dále pak zajišťuje pravidelný kontakt se sociálním prostředím, poznávání nových přátel. Nelze opomenout ani zlepšení finanční situace dospělé osoby s mentálním postižením, která pak už není závislá na příspěvku na péči a výši důchodu a samotný postoj společnosti k osobám s postižením, kdy se zvyšují vyhlídky na jejich přijetí společností.

I málo placené zaměstnání dává dospělému s mentálním postižením pocit uplatnění a seberealizace.

V roce 2004 vstoupil v platnost zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. a prováděcí vyhláška k tomuto zákonu č. 518/2004 Sb. Zákon přináší některá nová antidiskriminační ustanovení, přičemž rozlišuje přímou a nepřímou diskriminaci. V § 4 ods. 2 se uvádí, že při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána přímá i nepřímá diskriminace z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu nebo povinností k rodině atd. (Černá a kol., 2008).

Nepřímou diskriminací ze zdravotních důvodů se rozumí i odmítnutí nebo opomenutí přijmout opatření, která jsou v konkrétním případě nezbytná, aby fyzická osoba se zdravotním postižením měla přístup k zaměstnání. Zákonem o zaměstnanosti je ochrana poskytována již ve fázi, kdy se jedinec o zaměstnání uchází.

1.2.1. Pracovní rehabilitace

Osoby se zdravotním postižením mají právo na pracovní rehabilitaci, kterou zabezpečuje úřad práce místně příslušný podle bydliště osoby se zdravotním postižením ve spolupráci s pracovními rehabilitačními středisky nebo může na základě dohody pověřit zabezpečením pracovní rehabilitace jinou právnickou nebo fyzickou osobu.

Pracovní rehabilitace je souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují úřady práce a hradí náklady s ní spojené.

Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.

Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost osob se zdravotním postižením zahrnuje:

- a) přípravu na budoucí povolání podle zvláštních právních předpisů,
- b) přípravu k práci,
- c) specializované rekvalifikační kurzy.

1.2.2. Chráněné pracovní místo a chráněná pracovní dílna

Chráněné pracovní místo je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s úřadem práce. Chráněné pracovní místo musí být provozováno po dobu nejméně 2 let ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření chráněného pracovního místa poskytuje úřad práce zaměstnavateli příspěvek.

Chráněná pracovní dílna je pracoviště zaměstnavatele, vymezené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením, kde je v průměrném ročním přepočteném počtu zaměstnáno nejméně 60 % těchto zaměstnanců. Chráněná pracovní dílna musí být provozována po dobu nejméně 2 let

ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření chráněné pracovní dílny poskytuje úřad práce zaměstnavateli příspěvek.

Chráněné dílny jsou ekonomicky chráněny státními dotacemi a umožňují lidem s mentálním postižením se pracovní realizovat a plnohodnotně využívat svůj volný čas. Chráněné dílny jsou často zřizovány při stacionářích/domovech pro osoby se zdravotním postižením. Podstatou služby je rozvoj a upevnění pracovních dovedností a návyků, aktivizace uživatele.

2. Tereza, poskytovatel sociálních služeb

Tereza, poskytovatel sociálních služeb je příspěvkovou organizací zřízenou Krajským úřadem Středočeského kraje, která poskytuje moderní sociální služby dětem, mládeži a dospělým se speciálními potřebami. Služby jsou poskytovány v těchto čtyřech formách:

- v Domově pro osoby se zdravotním postižením
- v Denním stacionáři
- v Týdenním stacionáři
- v Chráněném bydlení

Tereza, poskytovatel sociálních služeb (dále jen Tereza) - původně Ústav sociální péče, byla přebudována z mateřské školy a její provoz byl zahájen v září 1992. Na celoroční pobyt zde bylo umístěno 16 klientů (9 mužů, 7 žen). Postupem času se zvýšil počet klientů celoročního oddělení na 24 (12 klientek a 12 klientů) a bylo obsazeno týdenní a denní oddělení.

V roce 1997 byl Ústav rozšířen, prošel celkovou rekonstrukcí a na dříve jednopatrovou budovu bylo postaveno druhé patro. Byly tak vytvořeny náhradní prostory (28 lůžek) pro dívky z rušicího se Ústavu sociální péče v B.

V prosinci 2003 bylo přebudované 1. patro budovy denního a týdenního oddělení, bylo vytvořeno 7 samostatných pokojů místo 2 velkých, nevyhovujících ložnic.

V současné době má Tereza 89 klientů:

- 50 klientů v Domově pro osoby se zdravotním postižením (34 dívek, 16 chlapců)
- 12 klientů v Týdenním stacionáři (6 dívek, 6 chlapců)
- 11 klientů v Denním stacionáři (6 dívek, 5 chlapců)
- 16 klientů v Chráněném bydlení

Toto zařízení je mi velmi blízké. Strávila jsem zde rok v rámci souvislé praxe a následně pět let na pracovní pozici vychovatelka denního a týdenního oddělení. Náplní mé práce byla přímá činnost s klienty spočívající jednak v zajištění vzdělávání klientů

prostřednictvím jednotlivých výchov – rozumové, smyslové, řečové, jednak v náplni jejich volného času, pomoci se sebeobsluhou a obstaráváním osobních záležitostí.

Tereza je umístěna v blízkosti centra města, přibližně 5 minut klidnou chůzí, které nabízí velkou možnost společenského, kulturního i sportovního vyžití.

Zařízení tvoří tři propojené budovy – budova A, ve které je Denní a Týdenní stacionář (přízemí a první patro), Domov pro osoby se zdravotním postižením – oddělení mužů (druhé patro) a velká tělocvična, budova B – přízemí a dvě patra pro klientky Domova pro osoby se zdravotním postižením. Třetí budovu tvoří kuchyně, prádelna a kanceláře managementu zařízení.

Součástí ústavu je velká zahrada. Zařízení je otevřeno denně od 6.00 - 21.00hod. V noci se z bezpečnostních důvodů zamyká. Domov mohou klienti opouštět podle svých potřeb a zájmů, pokud jim to dovoluje jejich zdravotní stav.

2.1. Denní stacionář

Posláním Denního stacionáře je podpora rodiny s postiženým dítětem, aby mohla žít normální život bez obav. Klientům nabídnout pestrý výběr aktivit, které ho uspokojí.

Cílovou skupinou jsou děti, mládež a dospělí se speciálními potřebami, s omezenou schopností sebeobsluhy. Služby nejsou poskytovány lidem s těžkým smyslovým, tělesným a psychiatrickým onemocněním a lidem závislým na návykových látkách.(zdroj: www stránky poskytovatele)

Hlavními cílem je poskytnutí takové služby, která by měla přímý vliv na zlepšení kvality života klientů:

- výchovné a vzdělávací aktivity,
- pomoc při sebeobsluze nebo nácvik sebeobsluhy,
- rozvíjení komunikačních dovedností a vloh klienta,
- zvýšení pohyblivosti u klientů s těžkou formou postižení,
- získání manuálních dovedností a základních pracovních návyků,
- umožnit klientům podílet se na plánování a průběhu služby,

- ve spolupráci s klientem realizovat cíle stanovené v jeho individuálním plánu,
- zapojit rodinné příslušníky do života zařízení a přispívat tak k většímu vzájemnému porozumění.

V Denním stacionáři jsou poskytovány tyto základní služby:

- pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- poskytnutí stravy - hlavního jídla a dvou dodatků (svačín),
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

V současné době dochází na Denní stacionář 11 klientů – mužů a žen. Služby jsou poskytovány od pondělí do pátku od 6.30 - 17.30 hodin, mimo státem uznaných svátků. Klienti Denního stacionáře sdílí společné prostory s klienty Týdenního stacionáře. K dispozici mají samostatnou kuchyňku, jídelnu, sociální zařízení, obývací místnost a hernu v přízemí a obývací místnost a sociální zařízení v prvním patře.

Dále mohou využívat s ostatními i další prostory - tělocvičnu, zahradu, pracovny – dílny (šicí, výtvarná, keramická a dílna ručních prací). Mohou navštěvovat společné prostory domácností Domova a chráněného bydlení, pokud tím neomezují jiné klienty.

Každý klient má stanoven vlastní program, který vychází z jeho individuálního plánu. Někteří klienti navštěvují Základní školu v K. (speciální třídy), další jsou zaměstnáváni na otevřeném trhu práce – kavárna, úklidové práce atd. Pro klienty, kteří zůstávají v zařízení, je připraven výchovně - aktivizační program, který zahrnuje jednotlivé složky výchovy (řečovou, smyslovou, rozumovou, pracovní, výtvarnou, tělesnou a hudební). Odpoledne mají klienti možnost využívat terapeutické dílny, zapojovat se do dalších aktivizačních činností a věnovat se volnočasovým aktivitám dle svého výběru.

Služby jsou postaveny na spolupráci s rodiči, případně opatrovníky, každá služba je s nimi konzultována.

2.2. Týdenní stacionář

Posláním Týdenního stacionáře je podpora samostatnosti, soběstačnosti a prosazování vlastní vůle klientů na základě poznání jejich individuálních potřeb a možností.

Cílovou skupinou jsou děti, mládež a dospělí se speciálními potřebami, s omezenou schopností sebeobsluhy. Služby nejsou poskytovány lidem s těžkým smyslovým, tělesným a psychiatrickým onemocněním a lidem závislým na návykových látkách. (zdroj: www stránky poskytovatele)

Služby jsou poskytovány s cílem:

- pomoci výchovné a vzdělávací činnosti rozvíjet obzor vědomostí klientů a upevňovat nabyté poznatky,
- dosáhnout co nejvyššího stupně samostatnosti a nezávislosti klienta,
- umožnit klientům podílet se na plánování a průběhu služby,
- ve spolupráci s klientem realizovat cíle stanovené v jeho individuálním plánu,
- nacházet pro klienty vhodné pracovní uplatnění v rámci zařízení i mimo něj,
- zapojit rodinné příslušníky do života zařízení a přispívat tak k většímu vzájemnému porozumění,
- co nejvíce využívat běžných služeb veřejnosti a podporovat přirozené vztahy klientů mimo zařízení,
- klienty s těžší formou postižení podporovat v nezávislosti na okolí.

V Týdenním stacionáři jsou poskytovány tyto základní služby:

- ubytování,
- stravování (snídaně, oběd, večeře, dvě svačiny),
- pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- výchovné vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,

- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

V Týdenním stacionáři jsou poskytovány moderní sociální služby od pondělí do pátku, mimo státem uznaných svátků. Klienti bydlí ve dvou až třílůžkových pokojích. Využívají stejné prostory jako klienti Denního stacionáře, navíc mají k dispozici vlastní ložnice (jeden dvoulůžkový pokoj, tři třílůžkové a tři čtyřlůžkové pokoje), sociální zařízení a obývací místnost v prvním patře budovy A.

Pro klienty Týdenního stacionáře je připraven obdobný program, vycházející z jejich individuálního plánu, jako pro klienty Denního stacionáře.

V uplynulých letech se z některých klientů Týdenního stacionáře stali klienti Domova pro osoby se zdravotním postižením. Stalo se tak na přání rodičů – jednalo se o klienty se staršími rodiči, kteří tak učinili z obavy o budoucnost svých synů/dcer nebo ze zhoršujícího se zdravotního stavu, dále o klienty rodičů, kteří nejsou z důvodů velké pracovní vytíženosti a starosti o zbytek rodiny schopni si je brát každý víkend domů. Tito klienti zůstali na stejném oddělení, mezi svými přáteli, na které jsou zvyklí. Někteří jezdí domů každý druhý víkend, někteří jednou měsíčně, všichni ale tráví svátky se svou rodinou, jezdí společně na dovolenou atd.

Více než pět let jsem pracovala jako vychovatelka ve stacionářích. Osobně se domnívám, že kombinace týdenního (denního) pobytu v Tereze s pobytem doma je ideální jak pro rodiče, tak pro jejich děti.

Rodina v průběhu týdne může „žít normálním životem“, rodiče mohou vykonávat svá zaměstnání a dostatečně se věnovat ostatním členům rodiny, o víkendu se mohou starat o svého syna/dceru se zdravotním postižením, které tak neztrácí kontakt s domácím prostředím a blízkými lidmi.

V Tereze jsou pak klienti mezi obdobně postiženými kamarády, nacházejí tu své první lásky. Mohou využívat takové aktivity, které jim rodiče zajistit nemohou (zdravotní stav klientů, nedostatek finančních prostředků, absence osobního automobilu, nedostatečná dostupnost služeb v okolí) – např. kulturní akce, sportovní utkání, tuzemské a zahraniční rekreace.

2.3. Domov pro osoby se zdravotním postižením

Posláním Domova je postupné bourání hranic mezi lidmi se speciálními potřebami a společností a podpora při jejich začleňování do běžného života.

Cílovou skupinou jsou děti, mládež i dospělí se speciálními potřebami, s omezenou schopností sebeobsluhy, mládež i dospělí, kteří působením nevhodného sociálního prostředí nedosáhli takové úrovně, aby mohli žít zcela samostatně. Služby nejsou poskytovány lidem s těžkým smyslovým, tělesným a psychiatrickým onemocněním a lidem závislým na návykových látkách. (zdroj: www stránky poskytovatele)

Hlavní cíle jsou:

- snižovat závislost klientů na poskytované službě a v rámci toho převádět co nejvíce pravomocí na klienta,
- ve spolupráci s klientem realizovat cíle stanovené při individuálním plánování,
- podporovat spoluúčast klientů na provozu zařízení,
- uplatňovat právo klientů aktivně vyjadřovat své potřeby, přání a stížnosti,
- podporovat vztahy klientů s vlastními rodinami a dalšími přáteli mimo zařízení,
- pomáhat klientům v jejich zapojení do práce na volném trhu,
- postupně připravovat klienty na život mimo zařízení v chráněném a samostatném bydlení.

V Domově jsou poskytovány tyto základní služby:

- ubytování,
- stravování (snídaně, oběd, večeře, dvě svačiny),
- pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Výše uvedené Poslání charakterizuje motto klientů Terezy – „Dokázali jsme, že to téměř umíme! CO? Žít jako vy. Pomozte nám, ať se nám to podaří úplně“.

V praxi to znamená, že:

- klienti bydlí v samostatných domácnostech, které jim umožňují mít své soukromí a aktivně se podílet na jejich chodu,
- služby jsou poskytovány podle individuálních potřeb a přání klientů a tím se pro ně vytváří v co možná nejvyšší míře pocit dobrého zázemí, jistoty, bezpečí a důvěry,
- u klientů je podporována samostatnost, soběstačnost a prosazování vlastní vůle,
- klienti jsou připravováni a zapojováni do práce na otevřeném trhu,
- klienti jsou v maximální možné míře začleňováni do běžného života mimo zařízení,
- klienti s těžší formou postižení jsou podporováni v nezávislosti na okolí.

(zdroj: www stránky poskytovatele)

V Domově jsou vytvářeny pro klienty takové podmínky, které by se co nejvíce podobaly běžnému životu. Klienti bydlí ve čtyřech samostatných domácnostech (tři pro ženy, jedna pro muže), které si vybavují podle svého vkusu, podílejí se na hospodaření, rozhodují o svém stravování (mají možnost vybrat si ze dvou jídel k obědu, sami si vaří oblíbená jídla, pečou). Pracovníci Terezy dbají na to, aby klienti měli co nejvíce soukromí a mohli si rozhodovat o tom, s kým budou sdílet domácnost nebo pokoj.

V každé domácnosti žije 10 - 14 klientů v jedno až třílůžkových pokojích. Součástí každé domácnosti je obývací pokoj, kuchyňka a sociální zařízení.

Život v Domově je postaven na principu "doma a venku" - dopoledne jsou klienti v zaměstnání a do své domácnosti se vrací až po skončení práce. Někteří klienti docházejí do zaměstnání na otevřeném trhu práce (kavárna, jídelna, obchod s domácími potřebami atd.), další pracují v pomocných provozech, v keramické a šicí dílně, která je součástí Terezy. V odpoledních hodinách se věnují práci v domácnosti, vlastním zájmům a činnostem dle vlastního výběru.

V rámci celoživotního vzdělávání klienti navštěvují klub S., kde získávají nové poznatky a informace, pracují na počítači a rozšiřují si své sociální dovednosti.

Poměrně velká část klientů je již téměř samostatná. Chodí sami na vycházky, do práce, hospodaří se svými penězi, vyřizují si své osobní záležitosti. Zapojují se do života ve městě, chodí do divadel, restaurací a kaváren, na kulturní, společenské a sportovní akce.

Podle svých zájmů se zapojují do dalších aktivit v zařízení jako je např. muzikoterapie, sportovní aktivity, taneční a pěvecký soubor. V rámci Sportovního klubu Tereza a tanečního a pěveckého souboru K. úspěšně reprezentují své zařízení na mnoha akcích a festivalech. Tradicí se pomalu stává divadelní představení pod vedením absolventa JAMU, které s klienty nacvičuje dvakrát týdně v rámci dramaterapie. Představení pak klienti hrají v místním divadle, několikrát vystupovali i v pražských divadlech. Velmi úspěšné bylo např. jejich nastudování Malého prince.

2.4. Chráněné bydlení

Posláním chráněného bydlení je podpořit a rozvinout samostatnost našich klientů, tak, aby se navzdory svému znevýhodnění dokázali začlenit do běžné společnosti.

V praxi to znamená, že, klienti jsou podporováni v samostatném rozhodování o způsobu a stylu vlastního života, vytváření a upevňování sociálních návyků potřebných v běžném životě, využívání svých schopností, využívání veřejných služeb, ve styku s občany města, v samostatnosti a právu na přiměřené riziko, v rozhodování o vlastním životě, zodpovědnosti za svůj život. (zdroj: [www stránky poskytovatele](http://www.stranky poskytovatele))

Cílovou skupinou jsou klienti s lehkou až střední formou postižení nebo klienti, kteří mají o tuto službu zájem a absolvovali socializační program Terezy.

Hlavní cíle jsou:

- Podpora samostatnosti, nezávislosti, individuálního rozvoje
Snaha, aby se každý obyvatel naučil využívat maximum svých schopností a stal se co nejméně závislý na pomoci svého okolí. Je jim poskytována podpora pouze v oblastech, které prokazatelně vlastními silami nezvládají.
- Umožnit klientům žít srovnatelným způsobem života jako jejich vrstevníci bez postižení

Pracovníci Terezy usilují o to, aby klienti byli přijímáni jako dospělé osoby se všemi právy a povinnostmi, při řešení různých situací postupovali tak, jako běžný občan a uměli si poradit s riziky, která z toho vyplývají.

- Umožnit lidem s postižením začlenit se do běžného života v přirozeném prostředí
Cílem je podpořit klienty, aby své aktivity, zájmy, kontakty a vztahy nacházeli mimo chráněné bydlení.
- Podpora základních práv a oprávněných zájmů jednotlivce
Podporovat klienty ve vlastním rozhodování, respektovat jejich vůli a názor.
- Vytváření domova, zázemí, jistoty a pocitu bezpečí
Obyvatelé vnímají chráněné bydlení jako domov. Měli by zde mít pocit jistoty, bezpečí, zázemí i soukromí. Sami se podílejí na úpravách, výběru vybavení a na tom, jak bude jejich domov vypadat.

Podrobněji je Chráněné bydlení popsáno v kapitole Chráněné bydlení Terezy, poskytovatele sociálních služeb.

Klienti Terezy mohou využívat i fakultativní služby - služby, které jsou poskytovány nad rámec základních činností. Patří mezi ně například možnost používání internetu, doprava klientů na jimi určené místo (za přáteli, rodinou atd.) automobilem zařízením, větší opravy oděvů (výměna zipů, zkracování, zužování, přešívání).

2.5. Klienti Terezy

V současné době má Tereza 89 klientů, nejpočetnější skupinou jsou klienti Domova pro osoby se zdravotním postižením. Jedná se o klienty s lehkým až těžkým mentálním postižením, klienty s Downovým syndromem, dětskou mozkovou obrnou a jiným hybným postižením. Tereza není bezbariérové zařízení, podmínkou je, že všichni klienti musí být mobilní.

Jak již bylo v předchozích kapitolách uvedeno, klienti se velkou měrou podílí na zařízení jednotlivých domácností. Pokoje si klienti zařizují podle svého vkusu, podle svých nápadů a finančních možností. Po vzájemné dohodě se spolubydlícími mohou mít

na pokoji vlastní televizi, rádio, klec s křečkem, rybičky atd. Klienti mají samozřejmě od svých pokojů klíče a uzamykatelné skříňky.

Každý klient má svého klíčového pracovníka, který mu pomáhá zjišťovat a prosazovat svoje požadavky. Klíčový pracovník pomáhá klientovi v rozhodování, uplatňování jeho práv a orientaci v normálním životě, je garantem individuálního plánování, které je zpracováno na základě osobního profilu klienta.

Domov se snaží v co nejvyšší možné míře zapojit klienty do běžného života. Klienti se učí prostřednictvím socializačního programu nakupovat, orientovat se po městě, cestovat samostatně městskou hromadnou dopravou atd.

Klienti si sami hospodaří se svým kapesným a mzdou, také spolurozhodují (ve spolupráci se zákonným zástupcem nebo klíčovým pracovníkem) o použití svého depozitního účtu.

Pro klienty, kteří mají zájem o práci na otevřeném trhu a zároveň mají osvojeny potřebné pracovní návyky a dovednosti, je v zařízení Tereza otevřen Job klub. Jedná se o skupinovou práci s lidmi se specifickými potřebami, kteří si chtějí nalézt zaměstnání a chybí jim potřebné zkušenosti, informace a dovednosti, které jsou potřebné pro vstup na trh práce. Smyslem klubu je tyto základní dovednosti rozvíjet a procvičovat (komunikace, sebezprezentace, orientace na trhu práce).

Činnosti v Job klubu:

- seznámení s tím, jaké typy prací existují a jejich vhodnost pro klienty,
- poznávání vlastních možností (na co stačí),
- trénink vstupního pohovoru do zaměstnání,
- úprava zevnějšku (oblečení, účes, čistota),
- možnosti při hledání zaměstnání,
- vytvoření písemné prezentace,
- vhodné chování na pracovišti.

Klienti jsou na volném trhu práce zaměstnáváni na základě pracovní smlouvy. Pracovníci zařízení jim poskytují v případě potřeby následující podporu:

- pomoc při vyhledávání vhodného pracovního místa,

- asistence při vstupním pohovoru,
- podpora při uzavírání pracovní smlouvy a úkonů s tím spojených,
- v případě potřeby doprovod do zaměstnání,
- podpora při jednání se zaměstnavatelem.

Od října 2009 je otevřená kavárna v centru města, kde je zaměstnáno osm klientů Terezy jako obsluha (přijímají objednávky od hostů, nosí jim nápoje, občerstvení, sklízí ze stolů), několik dalších klientů sem chodí uklízet. Klienti prošli výběrovým řízením a následným pečlivým proškolením na tuto pozici. Pracují na směny – čtyři hodiny, dělají tzv. krátký a dlouhý týden – pět dní v týdnu pracují, dva dny mají volno a obráceně.

2.6. Personál Terezy

O klienty Terezy se stará odborný tým zaměstnanců v přímé péči - vychovatelé, sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách.

V rámci zvyšování kvalifikace a odborných znalostí se pravidelně zúčastňují seminářů, odborných školení atd. Někteří pracovníci se nadále vzdělávají - vysokoškolské nebo celoživotní vzdělávání v oborech zaměřených na speciální pedagogiku.

Pracovníci v přímé péči zajišťují organizaci celé řady akcí – vánoční představení, fotbalový turnaj, jezdí s klienty na sportovní utkání, tuzemské a zahraniční rekreace atd.

Na provozních, pedagogických a koncepčních poradách mají možnost vyjádřit své připomínky a náměty týkající se chodu zařízení i klientů. V rámci psychohygieny, supervizí se zúčastňují psychoterapeutických skupin, kde mají možnost řešit své problémy s nezávislým odborníkem z řad psychologů.

Chod zařízení zajišťuje ředitelka, zástupce ředitelky, vedoucí vychovatelka, vedoucí zdravotního úseku, sociální pracovnice (administrativní činnost), účetní, psychologka, projektový manažer. Dále pak kuchařky, uklízečky, pracovnice v prádelně, údržbář a řidič.

Sociální poradenství zajišťuje sociální pracovnice, psychologické poradenství psychologka.

B. Praktická část

3. Chráněné bydlení Terezy, poskytovatele sociálních služeb

3.1. Cíl a metody práce

V praktické části své bakalářské práce bych ráda zjistila hodnocení přínosu chráněného bydlení klienty Terezy, poskytovatele sociálních služeb.

Vzhledem k tomu, že jsem si vybrala ke zjišťování jen malý vzorek dotčených osob (tři klienty), nelze vyvodit žádné obecné závěry. Tato práce byla psána se záměrem ukázat, jakým způsobem poskytovat klientům potřebnou podporu při přechodu z ústavního/domácího prostředí do téměř samostatného bydlení.

Záměrně jsem vybrala tři klienty – klienta, který se na život v chráněném bydlení chystá; klienta, který v chráněném bydlení žije a je velmi spokojený; klienta, který v chráněném bydlení nějakou dobu žil a kvůli nespokojenosti odešel zpět do Terezy.

Všechny tři klienty velmi dobře znám – klient Josef docházel každodenně do Denního stacionáře, v němž jsem pět let pracovala, další dva klienty jsem denně potkávala v prostorách Terezy, byla jsem s nimi na sportovních akcích v rámci Českého hnutí speciálních olympiád atd. S klienty si po vzájemné dohodě tykáme, oslovujeme se křestními jmény.

Potřebné informace jsem zjišťovala metodou rozhovoru s vybranými klienty, jejich zákonnými zástupci a klíčovými pracovníky.

Každého z vybraných klientů jsem seznámila se svým přáním a jejich úlohou při psaní této práce. Klienti souhlasili s poskytnutím rozhovoru, byli informováni o tom, na co se je budu ptát a jakou formou chci rozhovor s nimi zpracovat. Klienti byli opakovaně ujištěni, že zachovám jejich anonymitu, že zde budou vystupovat pod cizím jménem.

Klienti mi podepsali Souhlas klientů se zveřejněním jejich životního příběhu, viz příloha č. 2, který mám pečlivě uložený.

Klienta Josefa a Lukáše jsem seznámila s tím, že bych ráda oslovila jejich maminky (zákonné zástupce) s prosbou o jejich vyjádření ke chráněnému bydlení a životu v něm. Klient Lukáš přislíbil předat mamince dopis během pravidelné návštěvy, klient Josef mi zprostředkoval telefonický rozhovor s maminkou, viz profily jednotlivých klientů. Klienta Vladimíra jsem o nic takového nežádala, jeho rodiče již nežijí, sestru vídá jen někdy a z rozhovorů s ním vím, že by si kontaktování své sestry nepřál.

S každým z klientů jsem hovořila dvakrát, opakovaně jsem se vždy ujistila na jejich ochotě poskytnout mi informace pro tuto práci. Klienti byli také informováni o tom, že mohou kdykoliv náš rozhovor ukončit a vyjádřit nesouhlas s publikováním našeho rozhovoru.

Klienty jsem do žádné odpovědi nenutila, věděli, že je jen na nich, na kterou otázku mi odpoví a na kterou ne. Během rozhovoru jsem se je snažila pokud možno nepřerušovat během jejich mluvení, snažila jsem se maximálně o vcítění do jejich pocitů. Rozhovor byl částečně řízený, nestandardizovaný. Pro klienty jsem měla připravené polootevřené otázky (viz Příloha č. 1). Odpovědi na otázky jsem si průběžně zapisovala, posléze jsem je zpracovala do souvislého textu.

Při zjišťování informací pro tuto práci jsem se držela zásady triangulace – tři zdrojů. Informace získané z rozhovorů s klienty, jejich zákonnými zástupci a klíčovým pracovníkem jsem doplnila údaji získanými nahlédnutím do jejich osobní dokumentace (se svolením klientů a ředitelky Terezy).

3.2. Klienti chráněného bydlení

Tereza má v současné době tři chráněné byty, další dva byty jsou v přípravném procesu a budou pro klienty k dispozici od dubna tohoto roku. V těchto bytech žije celkem 12 mužů a 4 ženy, do dvou připravovaných půjdou bydlet další tři ženy a jeden muž.

Základní chod v každém chráněném bydlení a potřebné služby zajišťují pracovníci v sociálních službách. Na starost mají hospodařit s finančními prostředky – stravovací jednotkou a poskytovat klientům potřebnou podporu při nakupování potravin, přípravě

jídla, běžného úklidu domácnosti, obstarávání věcí osobní potřeby, v případě potřeby doprovod klienta k lékaři a na úřady aj.

Pracovnice sestavují jídelní lístek na celý týden s ohledem na stravovací jednotku. Stravovací jednotka činí 70 Kč na klienta na den, z toho tvoří 10 Kč snídaně, 6 Kč dopolední svačina, 27 Kč oběd, 8 Kč odpolední svačina a 19 Kč večeře.

Klienti si v pracovní dny chodí pro obědy do Terezy (stravovací jednotka je tedy o tuto částku nižší), ostatní jídla si připravují sami, o víkendech si vaří i oběd.

Z rozhovoru s pracovníci chráněného bydlení vyplývá, že peněz na stravu mají tak akorát, využívají akčních slev v supermarketech, nakupují si občas výrobky ve slevě do zásoby. Základní hygienické a úklidové potřeby dostávají pravidelně v Tereze, věci osobní potřeby jako je kosmetika atd. si klienti kupují z vlastních prostředků.

Život v chráněném bydlení se příliš neliší od běžné domácnosti. Do všech běžných domácích prací se v hojné míře zapojují jednotliví členové, účastní se nákupů, vaření, mytí nádobí, úklidu, praní, žehlení apod. Někteří toho zvládnou více, jiní méně. Podstatné ale je, aby se každý naučil využívat co nejvíce svých vlastních schopností, zapojoval se do chodu domácnosti a nespolehal se pouze na pomoc druhého.

Dopoledne jsou klienti mimo chráněné bydlení (odchází do zaměstnání na otevřeném trhu práce, do pomocných provozů zařízení, účastní se aktivizačních činností).

Volný čas pak každý tráví po svém a věnuje se svým zálibám, které jsou skutečně různorodé. Každý z obyvatel má dostatek příležitostí k navazování a rozvíjení kontaktů s lidmi ve městě. Chodí sami na vycházky, obstarávají si své osobní záležitosti (pošta, kadeřník, návštěvy knihovny, nákupy oblečení i potravin). Klienti sami hospodaří se svými finančními prostředky (mzda, kapesné) a rozhodují o použití svého depozitního účtu. Nejdůležitějším znakem chráněného bydlení tedy není ochrana před nástrahami života, jak by se někteří domnívali, ale spíše podpora na cestě k samostatnosti a nezávislosti.

Klienti prochází socializačním programem Terezy, mají vypracovaný „Formulář vymezení rizikových oblastí“, ve kterém jsou vymezené potenciální oblasti, při kterých může dojít k ohrožení klienta. Formulář obsahuje okruhy týkající se volného pohybu klienta mimo zařízení, cestování dopravními prostředky, hospodaření s finančními

prostředky, oblasti možných zdravotních rizik, oblast sebeobsluhy. Vypracovaný formulář pro klienta Vladimíra je přílohou číslo 3 této práce.

Ne vždy se klienty vysněný a dlouho připravovaný přechod do chráněného bydlení vydaří. Ne všichni klienti po zařazení do chráněného bydlení zvládnou pravidla soužití, mají pocit, že si mohou dělat, co sami chtějí, nastávají vztahové problémy s druhými. Někteří zase zjistí, že vlastně chtějí být ve velkém prostředí, na které byli zvyklí celý život a už to vlastně nechtějí změnit.

Osobně vidím asi největší problém v tom, že klientům je dána taková míra svobody, kterou nejsou schopni unést a vznikají problémy, které se týkají např. drobných krádeží, požívání alkoholu, rušení nočního klidu.

Někteří klienti svou nechuť plnit určitá pravidla soužití v chráněném bydlení (zejména ve vztahu plnit svoje povinnosti v nepřítomnosti pracovníka) nezvládli, a proto byli přestěhováni zpět do Terezy (klienti měli tendence se družít s problematickými lidmi, využívat druhé klienty, brát jídlo z lednice ostatním, odmítali se podílet na domácích pracích a chodu domácnosti, nevraceli se v přijatelnou dobu z volných vycházek). Občas se tedy vyměnili někteří klienti, než se domácnost zaběhla, což je podle mého mínění zcela normální a očekávaná situace.

V současné době jsou všechny tři domácnosti plně obsazené a nevyskytují se žádné větší problémy.

Chráněné bydlení č.1

První chráněné bydlení, nejstarší, je situováno v zahradním domku přímo v areálu Terezy. Jedná se o cvičné chráněné bydlení, do kterého jsou umísťováni méně schopní klienti, kteří se připravují na život ve vzdálenějším chráněném bytě, např. v centru města.

V současné době zde bydlí šest klientů – mužů. K dispozici mají velkou kuchyň spojenou s jídelnou a obývacím pokojem, sociální zařízení a ložnici v přízemí, obývací pokoj a ložnici v prvním patře. Součástí domku je menší dvorek se zahrádkou, kde mají klienti kotce pro králíky, o které se donedávna sami starali – králíci uhynuli na virové onemocnění.

Klienti jsou na pokoji po třech, někteří z nich by uvítali jednolůžkové pokoje, ale i přesto jsou se situací spokojeni, jsou rádi, že bydlí samostatně. Pokoje si zařídili dle svého vkusu a stylu.



Foto č. 1 – pokoj klientů, zdroj: vlastní

Klienti mají rozdělené domácí práce – jeden klient se stará o úklid koupelny, kuchyně, druhý má na starosti rozdělování jídla v nepřítomnosti sociální pracovníce, další žehlí pro všechny klienty atd.

Všichni klienti tohoto bytu jsou někde zaměstnáni – dva jako pomocná pracovní síla Terezy, dva v šicí dílně v prostorách Terezy, dva jsou zaměstnáni u společnosti E. – uklízí v divadle v centru města.



Foto č. 2 – pokoj klientů, zdroj: vlastní

Výhodou umístění chráněného bydlení v areálu Terezy je, že v nepřítomnosti sociálního pracovníka (noc, každý druhý víkend) mají klienti možnost si okamžitě zajít pro pomoc, radu do Terezy. Na druhou stranu se toto umístění někdy jeví jako problematické. Klienti jsou často navštěvováni ostatními klienty, bez předchozího ohlášení, někdy jsou navštěvováni klienty, kteří nemají dobrou náladu nebo jsou dokonce v afektu a vylévají si u nich vztek. K těmto situacím ale dochází zřídka.

Dva bývalí klienti tohoto chráněného bydlení se odstěhovali do nově otevřeného chráněného bydlení v centru města. Jedním z nich je Vladimír, jehož životní příběh je přiblížen v jedné z následujících kapitol této bakalářské práce.

Chráněné bydlení č.2

Druhým chráněným bydlením zřízeným Terezou je domek v okrajové části města. Do tohoto domku byly vybrány dvě partnerské dvojice, které delší dobu stály o společné soužití a soukromí, které jim v Tereze nemohlo být při veškeré snaze poskytnuto (nedostatečné prostory k vytvoření vlastního zázemí). V současné době zde žije jedna z partnerských dvojic a dva muži. Druhý pár se rozešel, klientka žije v chráněném bydlení v centru města se svým současným partnerem, klient je zpátky v Tereze.



Foto č. 3 – kuchyně, zdroj: vlastní

Klienti mají k dispozici kuchyň, jídelnu, dva velké pokoje, sociální zařízení. Klienti se podíleli na zařizování místností, sami si vybírali doplňky do pokojů.

Klienti se podílí na chodu domácnosti, společně se domluvili na systému rozpisu domácích prací, pravidelně se střídají. Nákupy potravin mají vyřešené tak, že o víkendy jezdí společně do supermarketů a dělají hromadné nákupy. Drobnější věci si kupují průběžně v týdnu, dle potřeby.

Tři klienti dochází pravidelně do zaměstnání – jedna klientka chodí již třetím rokem žehlit do kojeneckého ústavu, dva klienti uklízí v kavárně, čtvrtý klient zůstává v domácnosti a tráví čas relaxací, sledováním televize atd.

Vzhledem k umístění domku – okraj města, jsou klienti omezeni v možnosti navštěvovat své kamarády kdykoliv by si vzpomněli. Tato situace jim ale, jak z rozhovoru s nimi vyplývá, nijak nevadí, své přátele vidí odpoledne, o víkendech, vzájemně se navštěvují. Dobře vědí, kdy jim jezdí autobus do centra, cestování jim nedělá žádné problémy.



Foto č. 4 – pokoj klientů, zdroj: vlastní

Chráněné bydlení č.3

Třetí, nejnovější chráněné bydlení bylo vytvořeno v těsné blízkosti pěší zóny v centru města. Klienti bydlí v prvním patře pronajatého domku. K dispozici mají kuchyňku, tři velké pokoje, koupelnu a samostatné WC, chodbu.

Využila jsem pozvání klientů a v jejich domácnosti je navštívila. Hned po příchodu mi nabídli kávu, čaj, provedli mě celým domkem. Pokoje, které obývají, jsou krásné,

prostorné, moderně zařízené. Klienti si je dozařídili podle svých představ, na zdech mají fotografie svých blízkých, kamarádů, plakáty oblíbených sportovců, zpěváků aj.



Foto č. 5 – pokoj klientů, zdroj: vlastní

V tomto bytě žije jeden pár, dvě dívky a dva muži (jedním z nich je Vladimír). Jsou zde moc spokojeni, největší výhodu vidí v tom, jak z rozhovoru s nimi vyplývá, že jsou hned ve městě, kde mají všechno na blízku. Mají také spoustu zásob, plnou lednici a spíž, což v Tereze nikdy neměli. Společně se podílí na péči o domácnost, mají vypracovaný systém rozvrhu, podle kterého se střídají v úklidu koupelny, kuchyně. Vladimír společně s jednou klientkou rádi vaří a chystají jídlo ostatním.



Foto č. 6 – pokoj klientů, zdroj: vlastní

Jedna z klientek pracuje delší dobu v obchodě s domácími potřebami v centru města. Pomáhá s úklidem, vybaluje zboží, rovná prodávané nádoby v regálech. Je zde velmi spokojená. Její partner společně se třemi spolubydlícími pracuje u společnosti E. – uklízí s dalšími v kavárně. Vladimír pracuje na částečný úvazek v kuchyni jedné odborné školy.

Klienti jsou v tomto domku velmi spokojení. Hodně jim vyhovuje, jaké zde mají soukromí a klid. Podle jejich slov jsou daleko od hádek, které v Tereze probíhaly, jdou si kam chtějí, jen se domluví s pracovníkem, který jim pomáhá. Co jim vadí je to, že tam měli přes zimu chladno. Topí se zde pouze přímotopy, které jsou puštěné jen na pár hodin denně. Není to ale, jak říkají, zas tak hrozné.

Ráda bych se na tomto místě zmínila krátce o financování chráněného bydlení. V současné době je pro Terezu zabezpečení provozu tří bytů finančně poměrně náročné. Klienti si za pobyt platí – částka za pobyt – 180Kč, částka za stravu – 70Kč. Tereza na každého klienta doplácí zhruba stejnou částku každý měsíc. Dotace z MPSV ČR nepokryjí zdaleka potřebné náklady na provoz, Tereza je nyní v situaci, kdy musí shánět chybějící peníze, aby byla schopná zajistit provoz tří stávajících chráněných bytů po celý tento rok. Provoz dvou nově zřizovaných bytů bude naštěstí financován z ESF.

3.3. Socializační program Terezy, poskytovatele sociálních služeb

V rámci socializačního programu klienti Terezy získávají potřebné dovednosti a znalosti, které vedou k jejich začleňování do společnosti a k tomu, aby mohli žít takovým způsobem života, který se v co největší míře přibližuje životu běžné populace. Socializační program je určen především pro klienty, kteří se chystají žít samostatně, žít v chráněném bydlení.

Zájemci o chráněné bydlení společně se svým klíčovým pracovníkem vypracovávají Individuální plán a podílí se na jeho naplňování. Individuálním plánem u klientů byl např. nácvik volných vycházek a samostatného bezpečného pohybu po městě, zvládání drobných nákupů, nácvik vaření jednoduchých jídel.

Socializační program probíhá i nepřímo u klientů, kteří zatím o chráněném bydlení neuvažují, kteří na samostatný život zatím ještě nejsou připraveni. Podrobněji se tímto zabývám u jednotlivých okruhů socializačního programu.

Socializační program Terezy je rozdělen do sedmi základních okruhů:

- Návuk základních sociálních dovedností
- Příprava na samostatné bydlení
- Volný pohyb mimo zařízení, orientace ve městě
- Hospodaření s vlastními finančními prostředky
- Osvojování pracovních dovedností vedoucích k získání zaměstnání
- Volný čas
- Sebeobhajování

3.3.1. Návuk základních sociálních dovedností

Spočívá v osvojování a upevňování základních sociálních dovedností klientů. Návuk je každodenní součástí programu klientů, zajišťují jej pracovníci v přímé péči. Klienti jsou také vedeni k tomu, aby pomáhali méně schopnějším klientům (pomoc při úklidu pokoje, chystání svačiny)

Návuk spočívá v rozvoji sebeobsluhy - osobní hygieny (péče o vlastní tělo, sprchování), oblékání a obouvání, návuku správného stolování (používání příboru, správné stravovací návyky), úklidu osobních věcí (skládání oblečení, úklid skříněk), péči o vlastní pokoj (utírání prachu, luxování, výměna ložního prádla), úklid společných prostor (mytí nádobí, vynášení odpadků, hrabání listí, zametání sněhu), ale i péči o domácí zvířata.

Dále sem patří návuk pravidel společenského chování, zejména vhodné chování na veřejnosti (v divadle, restauraci, dopravních prostředcích), dodržování pravidel společného soužití, tzn. respektování práv a povinností uvedených v Domácím řádu a pravidlech soužití Terezy.

Klienti Terezy jsou k dodržování pravidel společenského chování vedeni pracovníky zařízení a dále mají možnost si je upevňovat v „Dámském klubu“ a v „Job klubu“, které vede psycholožka Terezy.

Příprava probíhá i u klientů, kteří potřebují větší míru podpory – např. při nácviku dodržování osobní hygieny - klient je každodenně veden k tomu, aby se dokázal postupně sám osprchovat – omýt si obličej, tělo žínkou, utřít se do ručníku. Při nácviku mu asistuje sociální pracovník/vychovatelka, která ho slovně navádí, pomáhá mu dávat mýdlo na žínku atd. Klientovi je vždy poskytnut dostatečný prostor k tomu, aby činnost zvládl co nejsamostatněji, teprve potom mu pracovník pomůže činnost dokončit (asistence při koupání, utírání zad)

Klienti si také pravidelně uklízí ve svých pokojích, pomáhají luxovat, vytírat společné prostory, sklízí ze stolu po svačině.

Musím říci, že klienty tyto činnosti baví, sami se nabízí, že budou luxovat, hrabat sníh, chystat hrnky s čajem pro ostatní klienty.

3.3.2. Příprava na samostatné bydlení

Zahrnuje činnosti související s provozem vlastní domácnosti – nácvik vaření jednoduchých jídel, používání domácích spotřebičů – mikrovlnná trouba, sporák, žehlička, televize, praní a žehlení prádla, nákupy potravin, domácích potřeb (drogistické zboží, atd.).

Klienti se ve spolupráci s klíčovým pracovníkem učí hospodařit se svými finančními prostředky, psát si seznam potřebných věcí, samostatně si nakoupit – chodí například do nedalekého obchodu Lidl, kde si nakoupí suroviny a později si z nich s pomocí pracovníka uvaří jednoduché jídlo, upečou koláč.

Dalším bodem je dodržování pravidel souvisejících s bezpečností chování v bytě klienta – neotvírat cizím lidem, nedávat nikomu klíče, dodržovat noční klid, před odchodem z bytu zhasnout, vypnout elektrické spotřebiče (sporák, televize), zamknout, znát důležitá telefonní čísla – Městské policie, Hasičů a Záchrané služby a umět si zavolat o pomoc.

S klienty na denním stacionáři jsme pravidelně vařili – klienti se dle svých schopností podíleli na škrábání brambor, krájení salámu, zeleniny, míchali polévku atd. Učili se vařit pudink, bramborovou kaši, obalovat řízek. Podíleli se na úklidu kuchyňky po jídle, myli nádobí, utírali stoly. Klienti jsou vedeni k tomu, aby si sami uklízeli vyprané oblečení do svých skříněk, utírali prach, zalévali květiny.

3.3.3. Volný pohyb mimo zařízení, orientace ve městě

Zařazení klientů do přípravy na volný pohyb mimo zařízení navrhuje vedoucí vychovatelka ve spolupráci s pracovníky v přímé péči a psychologkou. Příprava na volné vycházky je zahrnuta do jejich individuálních plánů.

Klienti jsou při společných vycházkách seznamováni s lokalitou města, s důležitými a orientačními místy, která pro ně mohou být důležitá (policie, poliklinika, nemocnice, divadlo, Magistrát, pošta atd.), učí se za podpory pracovníků zvládat drobné nákupy, vyřizovat si své osobní záležitosti (odesílání dopisů, vyzvednutí fotografií, nákup dárků pro přátele, návštěva knihovny), cestovat MHD.

Před první samostatnou vycházkou je klient podrobně seznámen s pravidly chování a dodržování bezpečnosti. Klient před vycházkou nahlásí příslušnému pracovníkovi, kdy se vrátí, je pečlivě seznámen s adresou zařízení a potřebnými telefonními čísly, ovládá pravidla silničního provozu, na vycházku chodí slušně upraven a nosí s sebou mobilní telefon.

První volná vycházka je časově ohraničena – zhruba hodinu, pokud nedojde k žádným potížím, jsou mu povoleny samostatné volné vycházky s neomezeným časem – po domluvě s pracovníkem).

Při nácviku je často využíváno jiných klientů, kteří samostatný pohyb mimo zařízení bez problémů zvládají. Klienti doprovází svého kamaráda a předávají mu své zkušenosti, sami mají pocit potřeby a důležitosti.

3.3.4. Hospodaření s finančními prostředky

Klienti se v rámci sociálního učení učí znát hodnotu peněz (rozpoznávání jednotlivých druhů mincí a bankovek), manipulovat s menší finanční hotovostí, samostatně nakupovat.

Při nakupování v obchodě klientovi pomáhá pracovník zařízení (nalezení požadovaného zboží, přečtení jeho ceny, výběr zboží dle výše finanční částky, kterou má klient k dispozici, placení u pokladny, zkontrolování vrácené částky).

Klienti chodí nakupovat samostatně s pracovníkem nebo po menších skupinkách, samostatně nebo po dohodě s pracovníkem zřízení si vybírají zboží, ten pak dohlíží na placení a uschování peněz.

Klienti jsou také vedeni k tomu, aby hospodárně nakládali se svým kapesným, např. aby si dali stranou určitou sumu peněz, které pak utratí při návštěvě kulturní akce, diskotéky.

3.3.5. Osvojování pracovních dovedností vedoucích k získání zaměstnání

Klienti Terezy jsou zaměstnáváni v pomocných provozech zařízení (kuchyň, prádelna, asistence údržbáři) i na otevřeném trhu práce. Klienti se podílí na pracovních činnostech v domácnostech, práci na Tereze v areálu zařízení, v dílnách (keramická, šicí, ručních prací). Tyto činnosti vedou k upevnění pracovních návyků a dovedností, které klienti mohou využít v pozdějším zaměstnání.

Práce v domácnosti zahrnuje běžný úklid domácnosti, mytí a utírání nádobí, úklid osobních věcí a péči o domácí zvířata (v současné době pečují klienti o papouška, křečka, dříve to byli králíci, kočka).

Práce na zahradě obnáší hrabání listí a trávy, zametání chodníků, sběr spadaného ovoce, pletí záhonů.

Práce v dílnách spočívá v činnostech vedoucích ke zdokonalování jemné motoriky (šití, vyšívání, navlékání korálek, výroba drobných dárkových předmětů, práce s keramickou hlínou) a výtvarných činnostech (kreslení, malování, výroba koláží, vystřihování, modelování, práce s přírodninami).

Naučené dovednosti klienti využili např. při svém zaměstnání jako kreslíři jedné nejmenované firmy, u které více jak rok pracovalo deset klientů Terezy.

3.3.6. Volný čas

Jedním z principů zařízení je nabídnout klientům takové aktivity, které zkvalitní trávení jejich volného času. Důraz je kladen na využívání vnějších zdrojů tak, aby klienti mohli trávit co nejvíce času mimo zařízení. Podpora klientů v oblasti trávení volného času spočívá v nabídnutí volnočasové aktivity, případném zajištění vstupenek a doprovodu.

Klienti se účastní nejrůznějších společenských, kulturních a sportovních akcí ve městě i širokém okolí, jezdí na výlety, tuzemské i zahraniční rekreace, navštěvují divadelní a filmová představení, diskotéky, koncerty, využívají služeb knihovny, pošty, restaurací, obchodů, kadeřnictví.

Je podporován jejich vztah s přáteli mimo zařízení a rodinnými příslušníky. Klienti chodí do cukrárny, do pizzerií, schází se se svými přáteli z jiných zařízení, vzájemně se navštěvují. Aktivitu si klienti volí podle svých zájmů.

3.3.7. Sebeobhajování

Klienti Terezy mají zvolenou samosprávu. Při pravidelných setkáních v diskusním „Klubu“ řeší svoje stížnosti, připomínky a návrhy (v souladu s vnitřní směrnicí ředitelky zařízení). Klub se schází první středu v měsíci. Klienti se na setkání poctivě připravují, někteří si sepisují svoje připomínky, dotazy, stížnosti, které pak přečtou.

Samospráva se účastní i pravidelných měsíčních porad se zaměstnanci, kdy mají možnost vznést svoje dotazy, připomínky či stížnosti a následně informují ostatní klienty.

Kromě toho mají klienti každodenní možnost vyřizovat si své požadavky, připomínky, stížnosti a návrhy s pracovníky zařízení na všech stupních řízení.

Klienti jsou pro ně srozumitelnou formou seznamování se základními lidskými právy (právo na svobodu pohybu, soukromí, důstojné zacházení, právo na kontakt s rodinou, práci a na vzdělání, právo podat návrh na navrácení způsobilosti k právním úkonům, vyjádřit se k léčbě, vlastnit majetek a právo na partnerský život).

3.4. Josef

Josefa znám velmi dlouho, dochází už několik let do denního stacionáře, kde jsem byla pět let zaměstnaná jako vychovatelka.

Josef okamžitě souhlasil s mým přáním zveřejnit jeho životní příběh související s chráněným bydlením v této práci, opakovaně jsem ho informovala o věcech, o kterých chci psát, na co vše se ho budu ptát. Věděl také, že mi nemusí na otázky, které se mu nebudou líbit odpovídat, že může kdykoliv naši spolupráci ukončit a v této práci o něm psát nebudu.

S Josefem jsme se dvakrát sešli a vyměnili jsme si několik emailů. Email týkající se chráněného bydlení zveřejňuji v textu v původní podobě, bez oprav gramatických chyb tak, jak mi ho Josef poslal. První setkání proběhlo v prostorách denního stacionáře, druhé proběhlo v jeho zaměstnání – v kavárně během odpolední směny.

V kavárně bylo málo hostů, které stihl obsloužit jeho spolupracovník, s Josefem jsme si tak mohli delší dobu nerušeně povídat. V práci je moc spokojený, líbí se mu, že zde poznává nové lidi, mají už i stálé zákazníky, kteří se opakovaně vrací. Při práci trému většinou nemá, jak sám říká je rád, že ještě nic na nikoho nevyžil.

Josef žije v jedné domácnosti s maminkou a jejím partnerem. Společně obývají 3+1 v jednom panelovém domě. Josef vždy patřil mezi velmi samostatné klienty, do zařízení docházel sám (dojížděl městskou hromadnou dopravou), sám také po odpolední svačině odházel domů.

Jedním z důležitých mezníků v jeho životě byl rozvod matky a otce, se kterým se i nadále stýká, ale nepravidelně. Dále pak okamžik, kdy si matka našla nového životního partnera, který spolu s nimi žije ve společné domácnosti. Velký vliv na něj měl i vážný zdravotní stav matčina partnera a následně operace matky, která se podepsala na jejím zdravotním stavu.

Josef absolvoval zvláštní školu v plném rozsahu. Docházku do učiliště - obor zahradník ukončil předčasně z důvodu alergie na traviny.

Josef pracoval dlouhou dobu jako kreslíř v jedné firmě, po jejím zániku zkoušel práci jako pomocný dělník, náročná manuální práce mu ale ze zdravotních a fyzických

důvodů nevyhovovala. Josef prošel kurzem na obsluhu nově otevírané kavárny v centru města a byl vybrán společně s dalšími osmi klienty Terezy. Náplní jeho činností je obsluha návštěvníků, sklizení ze stolu atd. Josef je v této práci velmi spokojený, baví ho to, nemá trému oslovovat cizí lidi a ptát se je na jejich přání. Při práci je usměvavý, komunikativní.

Ve svém volném čase chodí rád na internet, zabývá se prací na počítači, vyhledáváním spojení v jízdních řádech. Používá internet v mobilním telefonu, poslouchá hudbu, televizní zprávy. Rád také nakupuje, zajímají ho výhodné akce. Čte denní tisk a o všem, co ho zaujme, informuje své okolí.

Zúčastňuje se akcí pořádaných Terezou - jezdí na tuzemské rekreace s ostatními klienty, sportovní akce, výlety za kulturou. Zajímají ho vystoupení organizovaná městem (Den města, vánoční, velikonoční akce atd.). Velmi rád o těchto akcích vypráví, zážitky, které jej zaujmou si dobře pamatuje.

Josef je velmi společenský, přátelský. Kontakty navazuje poměrně snadno, umí se velmi dobře vyjadřovat a má rozšířenou a bohatou slovní zásobu. Nečiní mu problémy zjistit si potřebné informace na úřadech, v obchodech a informačních střediscích. Je schopen samostatného úsudku i rozhodování. Někdy je ale potřeba ho v tomto směru korigovat. Vzhledem k tomu, že je částečně zbaven způsobilosti k právním úkonům, je potřeba důležitá rozhodnutí konzultovat s opatrovníkem, kterým byla stanovena matka.

Josef delší dobu usiloval o chráněné bydlení, několikrát mu bylo nabídnuto, ale z finančních důvodů ho pak po dohodě s maminkou odmítl.

V dubnu tohoto roku se bude stěhovat do jednoho ze dvou nově otvíraných bytů poblíž centra města, bude zde bydlet se svou přítelkyní. V sousedním bytě budou bydlet další dvě klientky Terezy. V průběhu dne s nimi bude sociální pracovníce, která jim bude pomáhat v zajišťování chodu domácnosti, obstarávání osobních záležitostí, hospodařit s finančními prostředky, nakupovat atd.

Proces přípravy Josefa na chráněné bydlení probíhá již delší dobu, v rámci individuálních plánů se Josef učí dovednostem, které ještě nemá zcela osvojené, ve kterých si není jistý a chce se zdokonalit. Jak z vlastních osobních zkušeností během mého

pracovního poměru v Tereze, tak z rozhovorů s Josefem vím, že má osvojené téměř veškeré dovednosti potřebné k samostatnému bydlení – umí nakupovat, žehlit, zvládne uvařit základní jídla, dokáže si obstarat osobní záležitosti, cestovat městskou hromadnou dopravou, vyhledá si spojení i do vzdálenějších měst, potřebné informace na internetu.

Individuální plány Josefa byly zaměřovány např. na nácvik vaření některých jídel. Společně s ostatními klienty se učil vařit polévku, bramborovou kaši, obalovat řízek, vařit pudink, chystat svačiny. S Josefem se nyní pracuje na vypracování Formuláře vymezení rizikových oblastí.

Jak jsem se již výše zmínila, s Josefem jsem komunikovala také prostřednictvím emailu, ve kterém jsme si domlouvali naše druhé setkání. Josefovi jsem v něm napsala, že se ho budu ptát ještě jednou na chráněné bydlení, poprosila jsem ho, zda by mi nechtěl napsat několik řádků o svém plánovaném bydlení. Josef mi hned druhý den poslal tento email:

„verco

dekuji ti za sms a za email odpovidam ti na tvou otazku do chranenneho bydleni chtel bych se od samostatnit a poznat jake to je bydlet sam bez rodicu a bydlet s holkou ja mam novou holku je z celorocaku a zkusit bydlet spolu oba by jsme to chteli uz spolu budem v breznu rok a kdyby to mezi nami klapalo tak by jsme spolu bydleli stale ta holka se jmenuje m. z druhého patra a dovoluji ti napsat praci o mne napsat do te tve skoly jak se jinak mas a co tva skola jak se ti zije na te morave nebo kde vubec bydlis ahoj Josef“ (zdroj: email od Josefa ze dne 10.2.2010)

Prostřednictvím Josefa jsem také oslovila jeho maminku, kterou znám poměrně dobře. Několikrát jsme se, ještě když jsem v Tereze pracovala, bavily o tom, jak moc si Josef přeje bydlet sám. S maminkou Josefa jsem se bohužel při psaní této práce osobně nesešla, má určité zdravotní problémy. Ochtově mi ale poskytla rozhovor prostřednictvím telefonu.

Z rozhovoru s maminkou Josefa vyplynulo, že mu maminka chce umožnit splnění jeho snu – zkusit si žít samostatným životem. Maminka mi řekla, že opakovaně s Josefem a jeho sestrou probíraly všechna pro a proti související s chráněným bydlením, je

rozhodnutá ho plně podporovat v jeho novém způsobu života. Pokud by tam nebyl spokojený, může se kdykoliv vrátit domů.

Maminka se přiznala, že moc nevěří, že Josef bude v chráněném bydlení spokojený. Je na ní hodně závislý, fixovaný a neumí si přestavit, jak to bude zvládat sám. Maminka si myslí, že Josef chce bydlet se svou partnerkou po vzoru své sestry, která žije s manželem. Vždy se ale může vrátit k ní domů. Maminka dle svých slov stále neví, jak to bude penězi, kolik bude Josef platit za pobyt a kolik mu zůstane.

Josef se do chráněného bydlení moc těší, budou mít s přítelkyní malý byt jen sami pro sebe, ve vedlejším bytě budou čtyři ženy, také klientky Terezy.

Josef o chráněné bydlení již delší dobu stál, z finančních důvodů to ale několikrát odmítl. Nyní přesně neví, kolik peněz mu bude zbývat, je ale skromný a jak sám říká, stačí mu určitě stovka na měsíc, něco si dá do kasičky, kterou dostal od své partnerky a s penězi vyjde určitě.

Josef se do chráněného bydlení těší především proto, že pozná nové prostředí, možná se mu bude na začátku stýskat, ale s maminkou se budou navštěvovat pravidelně, nebude to k ní mít daleko. Hlavně se mu líbí, že nebude tak hlídaný, nebude muset říkat kam jde, kdy se vrátí.

Těší se, že bude bydlet s přítelkyní, vyzkouší si, jak jim to společně půjde, co všechno budou moci dělat sami atd. Láká ho představa, že se bude muset spoléhat sám na sebe. Nebojí se toho ale, pět let bydlel na internátu a domů jezdil jen na prázdniny a svátky.

Josef nyní často přemýšlí o tom, jestli vyjde s penězi. Pokud ne tak se bude muset vrátit k mamince, ale myslí si, že to půjde. Moc nejí, takže si myslí, že ušetří na jídle.

S rozhovoru s Josefem vyplynulo, že umí žehlit, někdy pomáhá mamince s úklidem koupelny, umí dávat i salám na chlebičky.

Josef není spokojen se skutečností, že v bytě zřejmě nebude zavedený internet, který je zvyklý z domova denně využívat. Kdyby nebyl tak by musel chodit do knihovny nebo do Terezy. Také je nespokojený s tím, že bude hned první měsíc platit plnou cenu za byt. Vhodnější by podle něj bylo, aby první měsíc neplatil nic, je to nová služba, která

se má nejdříve vyzkoušet, jak se mu tam bude žít a platit by se mělo až od dalšího měsíce. S Josefem jsme mluvili o tom, že to nejde, že v každém bytě se musí platit, jinak by se musel vystěhovat. S tím Josef souhlasil, přesto mu to ale přijde divné.

Domnívám se, že chráněné bydlení bude pro Josefa velkou životní zkušeností, ve které bude mít možnost zjistit, co samostatný život obnáší. Možný problém vidím v tom, že si zcela neuvědomuje, co vše obnáší péče o domácnost, nakupování a vaření, hospodaření s penězi. Josef má představu, že tam s nimi asistentka bude zhruba tři měsíce, vše je naučí a pak už tam budou sami.

Myslím si, že Josef bude potřebovat mnohem delší podporu, než si myslí, jak vyplynulo z rozhovoru, umí nakoupit, uvařit si čaj, ohřát připravené jídlo, vyžehlit jednoduché věci jako je ručník, uklidit koupelnu. Všechny tyto činnosti vykonával doposud s pomocí maminky nebo pracovnic Terezy. Podporu také bude potřebovat při hospodaření se svými finančními prostředky, vyřizování záležitostí na některých úřadech, které ještě nezná.

Problém v jeho případě neočekávám v oblasti společného soužití a dodržování pravidel, klient je až na malé výjimky klidnější povahy, občasné afektivní výbuchy vzteku jsou skutečně vyjímečné, neohrožuje jimi své okolí. Problém se může vyskytnout ve chvíli, kdy se Josef rozejde s partnerkou a bude potřeba řešit jejich soužití ve společné domácnosti.

Popsané možné problémy považuji za řešitelné, v případě Josefa očekávám, že se chráněné bydlení osvědčí a on bude skutečně spokojený a splní si svůj sen o samostatném bydlení.

3.5. Vladimír

Vladimíra jsem si pro tuto práci vybrala ze dvou důvodů – delší dobu žije v chráněném bydlení a je zde velmi spokojený, psala jsem o něm již jednu seminární práci, konkrétně kazuistiku. Byl tenkrát velmi ochotný se se mnou podělit o své životní zkušenosti a pocity. Neváhala jsem proto oslovit ho znovu s prosbou, zda o něm mohu opět psát, tentokrát v této bakalářské práci pojednávající o chráněném bydlení.

Vladimírovi jsem při našem prvním setkání vysvětlila, o čem tato práce je, co s jeho souhlasem použiji z již napsané seminární práce (informace o tom, kde bydlí, kde pracuje, jaké má koníčky, jak tráví volný čas). Vysvětlila jsem mu, co bych od něj potřebovala nového – věci týkající se jeho současného života v chráněném bydlení. Vladimír nebyl proti, jen se ujistil, že mu náš první rozhovor nezabere moc času, neboť si potřebuje jít něco koupit do města, je již domluvený s kamarádem a má jen hodinu času.

S Vladimírem jsme si moc příjemně popovídali, bez problémů odpovídal na otázky, sám se rozpovídal o tom, co teď dělá, jak tráví dny v chráněném bydlení a jak se mu daří v práci. Nevyhýbal se ani mluvení o svých problémech s alkoholem (viz níže).

Vladimír je z dvojčat, narodil se předčasně, jako šestiměsíční. Vladimír byl umístěn do inkubátoru a druhé dvojče zemřelo. Zřejmě vlivem poporodní hypoxie došlo k poškození zraku.

Od raného dětství bylo u Vladimíra patrné zpoždění psychomotorického vývoje, byla konstatována mentální retardace na úrovni debility. Od pěti let byl v internátní škole pro nevidomé, posléze ve zvláštní škole pro slabozraké.

Kombinace mentálního postižení se zrakovým handicapem ztěžovala vzdělávací proces, začaly se objevovat stavy neklidu provázené afekty vzteku, zejména ve škole. Byly nezbytné psychiatrické intervence včetně pobytů v dětské psychiatrické léčebně. Byl nesoustředěný, vyžadoval zvýšenou pozornost a individuální péči. Byl shledán vzdělavatelným, nicméně byl zproštěn povinnosti se vzdělávat.

Volný čas trávil Vladimír sám doma nebo venku s kamarády. Doma zvládl jednoduché domácí práce - poklidil, umyl nádobí, uměl si ohřát jídlo k obědu. Občas si, jak vzpomíná, s kamarády koupili někde malé pivo, někdy se napili doma něčeho, co tam našli. Postupem času začal pít více a více, alkohol se stal problémem a rodiče ve snaze toto

nějak řešit umístili Vladimíra na denní pobyt do ústavu sociální péče v D. Dojížděl tam sám, sám se také vracel domů a na kamarády už mu nezbyvalo tolik času.

Problémy s alkoholem měl klient i za pobytu v ústavu v D., řešilo se to ambulantně s psychologem. U Vladimíra byla objevena vážná nemoc srdce a bylo mu doporučeno, aby se zdržel veškerého alkoholu. Vladimír se snaží toto dodržovat, občas se mu ale chuť na pivo, jak sám říká, vymstí.

Zhruba ve 20ti letech mu zemřela maminka na „ošklivou nemoc, která by se dala léčit, kdyby se na ní přišlo dřív“ – zřejmě rakovina. Od té doby se tatínek staral o Vladimíra sám, přeřadil ho na týdenní pobyt. I přesto ale nešlo skloubit péči o něj a náročné zaměstnání, takže zhruba po roce musel na žádost otce přejít na celoroční oddělení, nynější Domov pro osoby se zdravotním postižením. Tento přechod bral, jak sám říká, jako nutnost, jinak to udělat nešlo, tatínek neměl čas. Vladimírovi v té době bylo asi 29let.

Vladimírovi zemřel před osmi lety i jeho otec. Má ještě o tři roky mladší sestru B., která je podruhé vdaná a má jednoho syna. Se svým manželem a jeho synem bydlí v Ch. Se sestrou si pravidelně telefonují nebo piší sms zprávy. Často k ní jezdí do Ch. na víkendy nebo na dovolenou, mají mezi sebou hezký vztah.

Klient je částečně zbaven způsobilosti k právním úkonům, nemůže tedy samostatně navazovat pracovní poměr, určovat místo svého trvalého pobytu, nakládat s nemovitým majetkem a činit právní úkony nad rámec 2000 Kč.

Vladimír byl několik let zaměstnán v Tereze jako pomocná síla v kuchyni. Pracovní náplní bylo mytí nádobí, loupání cibule, brambor, škrábání zeleniny, skládání zboží ve skladu a další drobné kuchyňské práce. Od června 2008 doposud je zaměstnán na pracovní smlouvu v kuchyni Středního odborného učiliště, opět jako pomocná síla, tentokrát na mytí černého nádobí – pánve, hrnce, kotle. V zaměstnání je velmi spokojený (a také chválen), práce mimo zařízení byla jeho snem. V zaměstnání také v pracovní dny obědvá, dostává stravenky na 20Kč.

Vladimír patřil v Tereze vždy mezi velmi samostatné klienty, chodil sám na volné

vycházky, zvládal bez problémů samostatně cestovat hromadnou dopravou, sám si vyřídil běžné úkony na úradech, dokázal si sám obstarávat věci osobní potřeby, hospodařil si se svým kapesným. Vždy o samostatné bydlení stál, byl proto mezi prvními klienty, kteří se do nově otevřeného chráněného bydlení v areálu Terezy stěhovali.

Proces přípravy Vladimíra na samostatné bydlení byl poměrně nenáročný. Vladimír většinu okruhů socializačního programu splňoval - zcela samostatně zvládá osobní hygienu, sebeobsluhu, dokáže pečovat o vlastní pokoj a společné prostory – mytí nádobí, luxování, dokáže uvařit jednoduchá jídla, obstará nákupy, obsluhovat drobné domácí spotřebiče - mikrovlnná trouba, pračka atd.

Vladimír má vypracovaný Formulář vymezení rizikových oblastí, ve kterém je jasně stanoveno hrozící riziko požívání alkoholu, které se musí brát neustále v potaz, dále pak hrozící vysoký tlak a přejídání. Ostatní oblasti jsou u Vladimíra v normě. Formulář je přílohou č. 3 této práce.

Klient nemá problém s pohybem po městě, raději chodí pěšky, v případě potřeby cestuje městskou hromadnou dopravou, zná základní orientační body, dokáže si vyřídít zcela sám běžné úkony – poslat dopis, nakoupit věci osobní potřeby, dopravit se hromadnou dopravou na požadované místo atd. Dodržuje pravidla volných vycházek (nahlásit pracovníkovi kam jde, dodržovat včasný návrat do zařízení).

Vladimír je svědomitý a spolehlivý, vždy pečlivě zamyká, kontroluje vypnutá světla, zná nouzová telefonní čísla a ví, kdy má koho volat. Dokáže také hospodařit se svým kapesným.

Co se týče dodržování pravidel společného soužití – práv a povinností vyplývajících z Domácího řádu a pravidel soužití, je zde jeden hlavní problém, který bylo, a stále je, potřeba řešit – problém týkající se alkoholu. Zákaz požívání alkoholu v prostorách zařízení platí pro všechny klienty Vladimíra nevyjímaje, navíc má od lékaře z důvodu srdeční vady alkohol zakázán celkově. Vladimír absolvoval několik sezení s vedoucí vychovatelkou Terezy, klíčovým pracovníkem a psycholožkou, kde si společně domlouvali pravidla – zákaz požívání alkoholu, pokud se tak stane, může být udělena sankce v zákazu volných vycházek, kontrolované hospodaření s kapesným – obojí na časově omezenou dobu např. měsíc, návrat z chráněného bydlení zpět do Terezy.

Vladimír s těmito pravidly souhlasil, chápal, že pokud chce být v chráněném bydlení, musí úplně omezit alkohol.

Bohužel několikrát došlo k tomu, že Vladimír toto pravidlo porušil a požíval alkoholické nápoje, buď přímo v chráněném bydlení, nebo se v podnapilém stavu vracel domů.

Nedávno se stalo, že to s alkoholem přehnal natolik, že musel mít doprovod na cestu zpět do zařízení. Následovala sankce spočívající v časově omezeném přestěhování zpět do Terezy, dále mu byla na časově omezenou dobu odebrána možnost mít u sebe finanční hotovost – peníze má u sebe sociální pracovnice chráněného bydlení, která kontroluje, za co budou utraceny.

Vladimír si velmi dobře uvědomuje, co se stalo, doufal, že to „nepraskne, že z toho nebude průšvih a on byl“. Vladimíra tato situace mrzí, doufá, že se to brzo vrátí do „starých kolejí“, už by si docela pivo dal, ale ví, že nesmí, že by měl zase průšvih.

V chráněném bydlení je Vladimír od dubna roku 2007. Nejdříve byl v chráněném bydlení v areálu Terezy. V únoru 2009, na základě vlastní žádosti a toho, že se v chráněném bydlení projevil jako vhodný klient pro ještě samostatnější způsob života, přešel do nově otevřeného chráněného bydlení v centru města.

Vladimír je na pokoji s ještě jedním klientem, vychází spolu velice dobře, nehádají se, dokáží si vyjít vstříc. Vladimír by už neměnil, je teď, jak mi několikrát zopakoval, moc spokojený. Spolu se svými spolubydlícími se stará o pořádek a úklid, velmi často si ve spolupráci se sociálním pracovníkem uvaří něco k večeři nebo k obědu.

Volný čas tráví Vladimír odpočinkem po práci, úklidem doma. Rád chodí do města, buď sám, nebo s kamarády. Má několik známých v obchodech ve městě, které rád navštěvuje. Rád poslouchá rádio nebo si čte v časopisech. Vladimír nemá žádného výrazného kamaráda, rozumí si se všemi klienty zařízení, občas se samozřejmě najde někdo, kdo ho naštvě a s kým se nějak nepohodne, jak sám říká, ale je to málokdy. Na rozdíl od některých přátel ho neláká navazovat partnerské vztahy se ženami, má jen kamarádky a po velké lásce netouží.

Vladimír se mi během mojí návštěvy u něj doma pochlubil novou videokamerou, kterou dostal k vánocům. Od dubna by se měl začít učit na počítači, chce se naučit stahovat filmy na DVD.

Vladimír je v chráněném bydlení velmi spokojený. Jak sám říká, má zde klid, nemusí poslouchat hádky kluků, kterých bylo na oddělení hodně. Také tu mají lepší jídlo, sami si vaří, je toho víc a to se mu líbí. Hlavně se mu líbí, že vyjde před dům a hned je ve městě, má zde všechno a nemusí nikam chodit daleko. Také mají v lednici a ve spíži spoustu zásob, to předtím v Tereze neměli.

Do Terezy se vůbec nechce vrátit, nic mu nechybí, nestýská se mu. Když chce, tak se tam jde podívat, chodí tam často, několikrát týdně, nebo chodí kamarádi k nim do bytu, není nic, co by mu chybělo, hlavně má klid, jak mi několikrát zopakoval.

Trošku ho mrzí, že nemá k dispozici samostatný pokoj, kdyby byl sám na pokoji, bylo by to lepší. Je ale smířený s touto situací a dobře chápe, že to jinak zatím udělat nejde.

Co mu v tomto chráněném bydlení vadí je to, že majitel domku se moc nestará o údržbu. Nezařídil např. ještě známku na popelnici a vyváží ji až po upozornění sám. Mají tam také někdy zimu, protože se zde topí přímotopy, které jedou jen v určitý čas odpoledne a navečer. Nejde ale o nijak závažné věci, jak hned sám dodává, je tu opravdu spokojený.

Život v chráněném bydlení je pro Vladimíra velmi přínosný. Může zde plně realizovat svoje zájmy, má zde více soukromí, prostor pro to, aby dokázal, co vše zvládne sám a ukázal, nakolik je samostatný a nezávislý na pomoci druhého.

Ukázalo se, že Vladimír potřebuje jen drobnou podporu – doprovod k lékaři, specialistovi nebo na úřady, které nezná, výpomoc při praní a spravování prádla a vaření náročnějších jídel. Základní věci ale Vladimír zvládá zcela sám.

Co ale zřejmě nikdy úplně nezvládne a v čem potřebuje stálý dozor, jak z jeho životního příběhu vyplývá, je jeho problém s alkoholem. Tento problém lze řešit dohledem nad tím, co dělá ve svém volném čase, zda nechodí domů v podnapilém stavu, nenosí si domů alkohol atd. Je to také otázka důvěry, kterou si Vladimír musí u pracovníků Terezy získat zpátky.

Přesto je ale stále Vladimír klient, u kterého se chráněné bydlení velmi osvědčilo, a které mu nepochybně zlepšilo kvalitu jeho života, což si on sám velmi dobře uvědomuje.

3.6. Lukáš

Lukáše znám od jeho nástupu na celoroční oddělení Terezy. Společně jsme se několikrát zúčastnili kulturních a společenských akcí, sportovních utkání mimo Terezu.

Lukáše jsem oslovila s přáním zveřejnit jeho příběh v této práci. Seznámila jsem ho s tím, o čem chci psát, že mě bude především zajímat jeho pobyt v chráněném bydlení. Lukáše jsem ujistila, že mi nemusí na otázky, které se mu nebudou líbit, odpovídat, že může kdykoliv naši spolupráci ukončit a v této práci o něm psát nebudu.

Lukášovi je 26 let, do Terezy přišel v lednu roku 2004. Po rozvodu rodičů byl s přestávkami od 6 let umístěn v Dětském domově. V 18 letech byl přeřazen do ÚSP, později přejmenovaného na Terezu, poskytovatele sociálních služeb. Matka žije s přítelem, kterého Lukáš nemá moc rád. Naopak má rád svého bratra, s nímž chodí občas ven na procházky a vidí v něm svůj vzor. Těžce nese nezáměr vlastního otce, kterého vidá zřídka.

Lukáš je částečně zbaven způsobilosti k právním úkonům. Opatrovníkem je jeho matka.

Lukáš vychodil osm tříd dřívější zvláštní školy, poté nedokončil učební obor zedník. Účastní se rád společenského života ve městě, navštěvuje kulturní akce. Jako člen Sportovního klubu Tereza jezdí na sportovní akce, fotbalová utkání atd. Lukáš hraje velmi dobře stolní tenis.

Volný čas tráví se svou přítelkyní, chodí společně na vycházky, nakupovat atd. Zhruba dvakrát do měsíce jezdí na víkend na návštěvu domů – za maminkou a jejím přítelem

Jak už jsem se zmínila, Lukáš do Terezy přišel v roce 2004. Nejdříve bydlel na pokoji se třemi klienty, později se přestěhoval do jednoho z nově vybudovaných jednolůžkových pokojů. Lukáš vystřídal několik zaměstnání – úklidové práce u společnosti zaměstnávající klienty s mentálním postižením, pomocné práce v pekárně atd., nyní vykonává už druhým rokem pomocné údržbářské práce v Tereze.

Dle jeho slov je v práci spokojený, baví ho, že může dělat to, co ho baví a také se naučí od pana údržbáře nové věci v dílně. Bez problémů zvládá zcela sám drobné domácí opravy – spraví kliku, přitluče hřebík, vymění žárovku aj. Učí se malovat pokoje, montovat jednoduchý nábytek.

Lukáš má dlouholetý vztah s K., taktéž klientkou Terezy. Společně se rozhodli pro chráněné bydlení, které bylo nově zřízené v těsné blízkosti pěší zóny. Chtěli si vyzkoušet, jaké to je bydlet samostatně. Vzorem jim byly dva páry, které spolu spokojeně žily v chráněném bytě v okrajové části města. Lukáš s K. jim asi nejvíce záviděli soukromí, které tam měli.

Lukáš s K. byli připravováni v rámci socializačního programu na přechod do chráněného bydlení. Příprava byla zaměřená na nácvik péče o domácnost, samostatné zvládání základních domácích prací jako je úklid, luxování, praní prádla a žehlení, obsluhovat domácí spotřebiče, dále hospodaření s finančními prostředky. Lukáš vše poměrně dobře zvládal, byl zvyklý uklízet si ve svém pokoji, hospodařit s kapesným, bez problémů chodil na volné vycházky a zařizoval si jednoduché osobní záležitosti – nákup osobních věcí, odeslání dopisu aj. Lukáš se bez problémů také pohybuje po městě, cestuje městskou hromadnou dopravou, zná důležité orientační body ve městě.

Lukáš měl vypracovaný Formulář vymezení rizikových oblastí, nebyly zde stanoveny žádné situace, ve kterých by hrozilo větší riziko

Lukášova maminka s chráněným bydlením souhlasila, vymínila si ale podmínku, že Lukášovi bude drženo v Tereze místo, aby se tam mohl kdykoliv vrátit.

V říjnu roku 2008 se tedy Lukáš s K. odstěhovali společně s dalším párem do třetího chráněného bydlení Terezy. Na stěhování se moc těšili, několik dní dopředu měli sbalené veškeré své věci, aktivně pomáhali při stěhování.

Bydlení se zdálo zpočátku bezproblémové, postupem času se ale objevily určité problémy - Lukáš nerespektoval „dělbu jídla“ a velmi často se stalo, že snědl vše z lednice, připravené jídlo na večeři pro všechny čtyři klienty, zásoby nakoupené na další dny, zásoby uložené v mrazáku. Situace došla tak daleko, že jídlo se muselo před Lukášem

zamykat, jinak by ostatní klienti neměli co jíst. Problémem byly především víkendy, kdy byli klienti v chráněném bydlení sami, bez sociálního pracovníka a měli nachystané jídlo z předešlého dne.

Lukáš se také nerad zapojoval do chodu domácnosti, nerad plnil své přidělené povinnosti. Problémy se vyskytly i ve vztahu s přítelkyní K. Lukáš začal být v chráněném bydlení nervózní, začal vyvolávat konflikty a hádky se svou přítelkyní a ostatními spolubydlíci. Obviňoval je, že mu berou kávu, peníze, že mu s ničím nepomáhají.

Hlavním důvodem, který vedl k ukončení pobytu v chráněném bydlení bylo ale to, že Lukáš začal svým neuváženým chováním ohrožovat své spolubydlíci. Opakovaně se pokoušel samostatně opravovat elektrické spotřebiče, svou neopatrností málem způsobil dvakrát požár v domě.

S Lukášem situaci opakovaně projednával klíčový pracovník, ředitelka Terezy a psycholožka, situace byla projednávána i s maminkou a po pečlivém zvážení stávající situace a vzájemné domluvě se pak rozhodlo o návratu Lukáše zpět do Terezy. Rozhodující bylo ale i to, že Lukáš chtěl jít zpátky do Terezy, v chráněném bydlení se mu přestalo líbit, nevadilo mu ani, že přítelkyně K. v chráněném bydlení zůstala a nebudou nadále bydlet spolu.

Lukáš po návratu do Terezy bydlel několik týdnů na dvoulůžkovém pokoji s jiným klientem, jeho bývalý pokoj byl totiž mezitím obsazen jiným klientem, po nějakém čase se do svého pokoje vrátil.

Lukáš je nyní dle svých slov maximálně v Tereze spokojený, má tu vše co potřebuje, nic mu nechybí. Pobyt v chráněném bydlení byl podle něj jen na zkoušku, ani teď už neví, co ho k tomu vedlo, chtěl to s K. zkusit. Moc se mu tam nelíbilo, nebylo to ono, tady (v Tereze) je mu lépe, má pokoj sám pro sebe, uvařené jídlo a vyperou mu, jen si sám v pokoji uklízí, ale to má, jak říká, za chvíli. Nemusí pomáhat s vařením, má méně povinností co se týče domácích prací.

Lukáš se od návratu zpět do Terezy v chráněném bydlení podívat nebyl. S K. jsou stále partnery, pokud se chtějí vidět, tak se scházejí v Tereze nebo jdou někam na procházku, do města atd. Lukášovi se po chráněném bydlení nestýská, už to nechce nikdy zkusit, jak sám říká – „co mi tu chybí, mám klid, pokoj jen pro sebe, vše mám udělané“.

Zajímal mě i nároz Lukášovy maminky. Maminka bydlí ale poměrně daleko a nebylo možné se s ní osobně sejít, zvolila jsem proto následující formu kontaktu. Po domluvě s Lukášem jsem jí jeho prostřednictvím poslala dopis, ve kterém jsem jí zdůvodnila, proč jí kontaktuji a s jakým přáním se na ní obracím. V dopise jsem jí přislíbila zachovat anonymitu (nezveřejňovat jméno jejího syna, bude zde označen smyšleným jménem jako klient Lukáš). Maminka Lukáše mi asi za 10 dnů poslala email se svým vyjádřením, který je zde uvedený v přesném znění:

„Milá paní Šatrová, obrátila jste se na mne o pomoc při vypracování vaší bakalářské práce a já se Vám pokusím několika řádky přiblížit, jak jsme byli spokojeni v CHB, a zda to mělo nějaký přínos pro Lukáše. Po té, co přišel Lukáš s tím, že by chtěl bydlet i se svojí přítelkyní v CHB, přiznám se, že jsem tímto jeho rozhodnutím nebyla zrovna nadšena. Dost často jsme o tom hovořili, a já jsem si uvědomila, že i on má dostat šanci vyzkoušet si civilní život.

Nešlo samozřejmě o úplné osamostatnění, denně do CHB docházela asistentka, která nové klienty jaksi zaučovala, jak hospodařit, učila je vaření, jak si udržovat pořádek a žít tak trochu svobodnějším životem. Lukáš si to asi tak měsíc pochvaloval, já jsem z toho měla radost, ale po dalším měsíci mluvil úplně jinak. Začal být nespokojen s chováním své přítelkyně, která nepracovala, tudíž jí chyběly peníze na cigarety apod. (neudržovala pořádek, věčně polehávala v posteli a zcizovala Lukášovi např. kávu, cigarety) Lukáš začal mluvit o tom, že by se chtěl vrátit zpět do svého pokoje do Terezy.

Samozřejmě, že jsem byla zvědavá, jak takové CHB vypadá a jak se tam klientům žije. Jednalo se o menší pokoje, velice vkusně a moderně zařízené, WC společné, což byl někdy docela problém. Dům, ve kterém klienti bydlí, je v centru města, tudíž ideální. Stravu měl Lukáš zajištěnou v Tereze.

Byla to pro něj zkouška do života, myslím si, že to mělo i přínos, ale jsem přesvědčena o tom, že do budoucna bude potřebovat stálý dozor dospělé osoby. Lukáš je zpět v Tereze, s přítelkyní se navštěvuje, ale žít spolu asi nemohou!“ (zdroj: email maminky Lukáše ze dne 12.2.2010)

Lukášův pobyt v chráněném bydlení byl velkou zkouškou pro všechny zúčastněné. Lukáš dostal možnost splnit si svůj sen o společném soužití s přítelkyní ve vlastní domácnosti, personál Terezy byl postaven před nutnost řešit nové problémy související s chodem chráněného bydlení, které se do té doby nevyskytly, maminka Lukáše musela učinit pro ni nelehké rozhodnutí a přijmout fakt, že chce její syn žít samostatným životem mimo ústavní zařízení.

Přesto, že se chráněné bydlení u Lukáše neosvědčilo, nebo lépe řečeno, ukázalo se jako pro něj nevhodný způsob bydlení, považuji ho za dobrou životní zkoušku.

Těžko mohu posoudit, zda bylo chráněné bydlení pro Lukáše samotného přínosné, on tuto situaci nedokáže takto zhodnotit, chráněné bydlení v něm zanechalo pocit něčeho, co si zkusil a už víckrát nemusí.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila přiblížit problematiku přípravy osob s mentálním postižením na život v chráněném bydlení. Vzhledem ke svým pracovním zkušenostem jsme si vybrala konkrétní zařízení – Terezu, poskytovatele sociálních služeb. Tereza provozuje tři chráněné byty, další dva jsou ve fázi přípravy a budou pro klienty připraveny v dubnu tohoto roku.

Výběr a příprava klientů do chráněného bydlení není jednoduchá a krátkodobá záležitost. Záleží na mnoha faktorech, které se ne vždy mohou naplnit a ovlivnit. Jmenovat mohou individuální schopnosti a dovednosti každého z klientů, jejich ochotu učit se novým věcem, schopnost přizpůsobit se, důkladné připravení klienta na přechod do chráněného bydlení.

Cílem této bakalářské práce nebylo zjistit, zda je či není chráněné bydlení pro klienty prospěšné. Cílem bylo zjistit subjektivní zhodnocení jeho přínosu u vytipovaných klientů. Pokusila jsem se toto ukázat na třech odlišných případech klientů Terezy.

Klient Josef do chráněného bydlení nastupuje v dubnu. Má před sebou velkou životní změnu, doposud žil s maminkou, mohl se na ní kdykoliv spolehnout. Nyní se mu ale splní velký sen, bude bydlet se svou partnerkou, má možnost vyzkoušet si, zda to, co se za celý svůj život naučil k něčemu bylo a zda se naplní jeho představy a sny, které v souvislosti s chráněným bydlením má – spokojený partnerský život, možnost žít jako tisíce jiných lidí.

Klient Vladimír je díky chráněnému bydlení velmi spokojený, žije teď krásný život a v žádném případě by neměnil. Má více soukromí, svobody, občasné problémy, které se vyskytují, dokáže ve spolupráci s pracovníky Terezy řešit a zásadně zatím neohrožují jeho život v chráněném bydlení.

Ne vždy se ale klientům jejich představy o chráněném bydlení splní. Klient Lukáš, kterého jsem si záměrně vybrala, se nedokázal vypořádat s novým způsobem života, ukázalo se, že potřebuje větší míru podpory, než která mu v chráněném bydlení byla poskytována, s nabytou svobodou se nedokázal vypořádat a docházelo k situacím, při kterých docházelo až k ohrožování jeho bezpečnosti.

Chráněné bydlení považuji za jednu z nejlepších možných forem poskytování podpory osobám s mentálním postižením. Dospělí s mentálním postižením mají možnost vyzkoušet si žít normálním životem, opustit ústavní formu bydlení a přiblížit se běžnému způsobu života.

Při přípravě klientů s mentálním postižením na chráněné bydlení doporučuji bedlivě vybírat vhodné klienty, nezanedbat jejich přípravu. Stanovit jasná a klientům srozumitelná pravidla a dbát na jejich dodržování. Důležité je také pečlivě vybírat klienty, kteří spolu v chráněném bydlení budou žít. Pokud mají tyto klienti mezi sebou neshody, rozepře, je víc než pravděpodobné, že tyto problémy se v chráněném bydlení ještě znásobí a mohou pak působit nemalé potíže.

Tereza, poskytovatel sociálních služeb má podle mého mínění velmi dobře vypracovaný socializační program, kterým se řídí při přípravě klientů na chráněné bydlení. Dokáže se také velmi dobře vyrovnat s problémy, které sebou chráněné bydlení nese.

Přesto, že je v současné době provozování chráněného bydlení pro Terezu finančně náročné, hodlá v tomto trendu nadále pokračovat a svým klientům v největší možné míře zajistit žít normálním způsobem života tak, jako ostatní lidé.

Seznam použité literatury:

- ČERNÁ, M. a kol. Česká psychopedie. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1565-3
- ČERVENKOVÁ, A. Náklady na ústavní sociální péči a služby podporovaného chráněného bydlení. Praha: VÚPSV 2004
- CHÁB, M. Svět bez ústavů. Praha: QUIP – Společnost pro změnu, 2004. ISBN 80-239-4772-9
- LEČBYCH, M. Mentální retardace v dospívání a mladá dospělost. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-244-2071-4
- PIPEKOVÁ, J. et al. Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2. rozšířené a přepracované vydání. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury, 2006. ISBN 80-7315-120-0
- ŠIŠKA, J. Mimořádná dospělost. Edukace člověka s mentálním postižením v období dospělosti. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0992-4.
- ŠVAŘÍČEK, R. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portal, 2007. ISBN: 978-80-7367-313-0
- VANČURA, J. Zkušenost rodičů dětí s mentálním postižením. Brno: Společnost pro odbornou literaturu. 2007. ISBN 978-80-87029-14-5
- Sborník z konference „Podporované bydlení – nová dimenze péče“, Praha 2006, ISBN 80-903640-4-7
- Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání: projekt Equal - rozšíření metodiky, národní a evropská spolupráce. Praha: Rytmus, 2005, ISBN 80-903598-0-9.

Elektronické dokumenty [online] dostupné na World Wide Web:

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, dostupný na WWW:

< http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf>

Zákon č. 206/2009 Sb., kterým se mění zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách dostupný na WWW: < http://www.mpsv.cz/files/clanky/7373/206_2009_Sb.pdf>

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, dostupný na WWW:

<http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004>

Vyhláška č. 518/2004 Sb., dostupná na WWW:

<<http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004>

Další zdroje:

WWW stránky Terezy - z důvodu zachování anonymity zde neuvádím přímý odkaz

Interní dokumenty Terezy, poskytovatele sociálních služeb:

- Organizační řád
- Základní veřejné prohlášení
- Standardy kvality

<http://www.praceprozp.cz/index.html>

Seznam příloh:

Příloha č.1 - Souhlas klientů se zveřejněním jejich životního příběhu

Příloha č.2 - Otázky pro klienty Terezy, poskytovatele sociálních služeb

Příloha č.3 - Vymezení rizikových oblastí u klienta Vladimíra

Příloha č. 1

Souhlas klientů se zveřejněním jejich životního příběhu

Souhlasím s tím, aby byl můj příběh související s chráněným bydlením popsán v této bakalářské práci.

Bude se tu psát o tom, kde teď bydlím, proč jsem chtěl do chráněného bydlení, jak se mi tam líbí, co se mi naopak nelíbí atd. Také nějaké zajímavé věci z mého života, jaké mám koníčky, co rád dělám ve volném čase, kde pracuji a jiné věci. Sám se rozhodnu, co o mě Veronika psát může a co ne.

Svůj příběh poskytnu Veronice při osobním rozhovoru, můžu jí také poslat email. Souhlasím také s tím, aby se podívala do mé osobní dokumentace, najde tam základní informace o mě.

Vím, že tam nebude napsáno moje jméno ani město kde bydlím. Nikdo nepozná, že se píše zrovna o mě. Také vím, že si to můžu kdykoliv rozmyslet a Veronika o mě psát nic nebude.

Příloha č.2

Otázky pro klienty Terezy, poskytovatele sociálních služeb:

Vladimír:

Jak jsi spokojený v chráněném bydlení??

Co je tu jiné proti Tereze?

Jsi tu spokojený? Co se ti nejvíce líbí na životě v chráněném bydlení?

Co všechno tu děláš, jak pomáháš s úklidem, vařením??

Co by jsi se ještě chtěl naučit?

Co děláš ve volném čase?

Je něco co ti tu vadí, chybí ti tu něco?

Potřebuješ často pomoc vychovatelky?

Chtěl bys, aby se v chráněném bydlení dělalo něco jinak?

Josef:

Jak si představuješ bydlení v chráněném bytě?

Na co se těšíš nejvíc??

Co všechno ses už naučil za domácí práce??

Co se ještě chceš naučit?

Co myslíš, že bude jiného až se odstěhuješ od maminky??

Máš z něčeho, co tě čeká v novém domově strach?

Lukáš:

Co se ti líbilo v chráněném bydlení? Na co rád vzpomínáš?

Co se ti nelíbilo v chráněném bydlení?

Proč jsi se odstěhoval zpátky do Terezy??

Co ses tam všechno naučil??

VYMEZENÍ RIZIKOVÝCH OBLASTÍ

Jméno a příjmení klienta: **Vladimír**

Datum narození: -

Klíčový pracovník: A.K.

Opatrovník (je-li ustanoven): sestra

POHYB V RÁMCI AREÁLU CHRÁNĚNÉHO BYDLENÍ (DVŮR, ZAHRADA APOD.)

samostatně, bez pomoci asistenta

pouze za přítomnosti asistenta

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat

NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

SAMOSTATNÝ POHYB V DOMĚ (BYTĚ) BEZ PŘÍTOMNOSTI ASISTENTA

ve dne neomezenou dobu bez přítomnosti asistenta

ve dne max. 4 hodiny bez přítomnosti asistenta

nemůže ve dne zůstat v domě sám/sama bez přítomnosti asistenta

v noci neomezenou dobu bez přítomnosti asistenta

v noci max. hodin bez přítomnosti asistenta

nemůže v noci zůstat v domě sám/sama bez přítomnosti asistenta

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat

NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

ZABEZPEČENÍ BYTU (POKOJE)

- Klient/klientka umí před odchodem vypnout el. spotřebiče, zavřít okna, zamknout apod.
- Klient/klientka při těchto úkonech potřebuje pomoc asistenta

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
- NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

SAMOSTATNÝ POHYB PO MĚSTĚ

- samostatný pohyb po městě je možný bez jakéhokoliv omezení
- samostatný pohyb je možný pouze v těchto lokalitách:
.....
.....
.....
- samostatný pohyb po městě je nutné nahlásit asistentovi (příchod, odchod)
- pohyb mimo chráněné bydlení je možný pouze v doprovodu asistenta

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
- NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

SAMOSTATNÝ POHYB MIMO OBEC

- samostatný pohyb mimo obec je možný bez jakéhokoliv omezení

samostatný pohyb je možný pouze v těchto lokalitách:

.....
.....
.....

- samostatný pohyb mimo obec je nutné nahlásit asistentovi (příchod, odchod)
 pohyb mimo obec je možný pouze v doprovodu asistenta

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
 NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

PŘECHÁZENÍ SILNICE

- zvládá samostatně, bez přítomnosti asistenta
 zvládá samostatně pouze na vybraných místech a trasách:

.....
.....
.....

- je možné pouze v doprovodu asistenta

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
 NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

CESTOVÁNÍ DOPRAVNÍMI PROSTŘEDKY

- cestování zvládá samostatně bez přítomnosti asistenta
- samostatné cestování zvládá pouze na těchto trasách:
.....
.....
.....
- cestování je možné pouze v doprovodu asistenta

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
- NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

OBLAST SEBEOSLUHY, HYGIENY

Neposuzujeme úkony např. z hlediska kvality hygieny nebo rozsahu zvládnutí sebeobslužných činností, ale pouze z pohledu bezpečnosti. Mezi rizikové situace může patřit např. pád v koupelně, opatření horkou vodou, utonutí ve vaně, pád ze schodů apod.

- všechny úkony hygieny a sebeobsluhy může vykonávat samostatně
- z důvodu bezpečnosti asistent musí být přítomen u následujících úkonů:
.....
.....
.....

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
- NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

PÉČE O ZDRAVÍ

v případě zdravotních problémů klient pozná, kdy je potřeba navštívit lékaře, zubaře apod., umí se sám objednat

v případě zdravotních problémů musí návštěvu lékaře zajistit asistent

k lékaři dojde sám/sama

k lékaři chodí za doprovodu asistenta

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat

NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

Další oblasti možného zdravotního rizika:

oblast	Zvýšené riziko ANO*	Zvýšené riziko NE	Tato oblast se klienta netýká
konzumace alkoholu	X		
kouření			X
pití kávy		X	
přejídání se	X		
diabetes			X
epilepsie			X
Jiné zdr.faktory spojené s rizikem:			
Nebezpečí pohlavně přenosných nemocí			X
Jiná zdravotní rizika:			
Vysoký krevní tlak	X		

*oblasti se zvýšeným rizikem by měly být zpracovány v rizikovém plánu

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

MANIPULACE S LÉKY

- vyzvednutí léků z lékárny zvládá klient samostatně
- léky z lékárny musí vyzvednout asistent (nebo klient za podpory asistenta)

- léky má klient uloženy u sebe
- klient léky nemůže mít uloženy u sebe (jsou uloženy u asistentů)

-
- dávkování léků provádí klient samostatně (dle ordinace lékaře)
 - dávkování léků provádí klient za podpory asistenta
 - léky musí dávkovat asistent

 - užívání léků provádí klient samostatně
 - léky musí podávat asistent

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
- NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

MIMOŘÁDNÉ SITUACE

Např. požár, úraz, zranění, nehoda, obtěžování či napadení cizím člověkem, zabloudění, změna trasy dopravního spoje, porucha v bytě, ztráta peněz, dokladů, okradení apod.

- s klientem byly probrány možné mimořádné situace, klient ví, co by měl v dané situaci dělat
- klient zná nouzová telefonní čísla (112, 150, 155, 158 apod.)
- klient má k dispozici telefon, mobilní telefon nebo jiný prostředek, aby mohl přivolat pomoc

- klient umí v případě potřeby požádat o pomoc cizího člověka, souseda apod.
- klient si pamatuje adresu svého bytu a tel.číslo nebo má tyto údaje napsané na kontaktní kartičce, kterou nosí u sebe
- klient ví, co je zneužívání (sexuální, finanční aj.) a co by měl v daných případech dělat

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
- NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Volnočasové aktivity, které mohou být pro klienty zvýšeně rizikové:

Oblast:	samostatně	s podporou	vůbec	Zvýšené riziko ANO/NE
Jízda na kole			✗	NE
Další sporty			✗	NE
Návštěva kina, divadla		✗		NE
Návštěva restaurace		✗		ANO
Návštěva knihovny	✗			NE

FINANCE

- klient sám hospodaří s částkou 2 000 Kč/měs.
- klient hospodaří se svými penězi s podporou asistenta
- klient zná hodnotu peněz, umí si spočítat vrácené peníze
- klient umí hospodařit s částkou, kterou dostává

- klient si nedovede své výdaje naplánovat, často mu chybí peníze
- klient má sklony nechat se finančně zneužívat (rozdává či půjčuje peníze, platí cizí útratu)

Další podmínky pro bezpečné zvládnutí situace:

Zvýšené riziko pro klienta/klientku:

- ANO – na snížení rizika je nutno dále pracovat
- NE – riziko nepřekračuje přijatelnou míru

MANIPULACE SE SPOTŘEBIČI A NÁSTROJI

Oblast:	samostatně	s podporou	vůbec	Zvýšené riziko ANO/NE
nůž	✘			NE
rychlovarná konvice	✘			NE
sporák		✘		NE
mikrovlonná trouba	✘			NE
holicí strojek	✘			NE
rádio, CD přehrávač	✘			NE
televize, video	✘			NE
žehlička		✘		NE
pračka		✘		NE
vysavač	✘			NE

Dne 24.10.2008

Podpis klienta:

Podpis klíčového pracovníka:

Podpis opatrovníka:

Podpis ředitelky:

Tereza, poskytovatel sociálních služeb